

RAPORT

MONITORIZAREA ȘEDINȚELOR DE JUDECATĂ
PE CAUZELE CONTRAVENȚIONALE ȘI PENALE
ÎN PRIVINȚA CONSUMATORILOR DE DROGURI

PERIOADA: FEBRUARIE - OCTOMBRIE 2015

CHIȘINĂU 2015

RAPORT

MONITORIZAREA ȘEDINȚELOR DE JUDECATĂ
PE CAUZELE CONTRAVENȚIONALE ȘI PENALE
ÎN PRIVINȚA CONSUMATORILOR DE DROGURI

PERIOADA FEBRUARIE - OCTOMBRIE 2015

CHIȘINĂU 2015

Autorii raportului:

Alexandru Postica, Vadim Vieru

Coordonatoare de ediție:

Olga Manole

Redactarea textului în limba română:

Doina Dumbrăveanu-Munteanu

Procesare computerizată și editare:

„Depol Promo” SRL

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

SE DISTRIBUIE GRATUIT**Promo - LEX**

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația PROMO-LEX

str. Dumitru Rîșcanu, 11/41, Chișinău, Moldova

Tel./fax: (+373 22) 450024

E-mail: info@promolex.md

www.promolex.md

FUNDAȚIA SOROS-MOLDOVA

str. Bulgara 32, Chișinău, Republica Moldova

Tel.: (+373 22) 274480, 270031

Fax: (+373 22) 270507

www.soros.md

Raportul “Monitorizarea ședințelor de judecată pe cauzele contravenționale și penale în privința consumatorilor de droguri / Perioada februarie - octombrie 2015” a fost elaborat în cadrul proiectului „Promovarea respectării drepturilor consumatorilor de droguri din RM prin monitorizare, raportare și litigare”, proiect implementat de Asociația Promo-LEX cu suportul Programului Sănătate Publică al Fundației Soros-Moldova.

Conținutul Raportului reflectă opinia și poziția autorilor. Fundația Soros-Moldova nu poartă răspundere pentru conținutul Studiului.

CUPRINS

INTRODUCERE	05
Capitolul 1. Metodologia și instrumentele aplicabile	06
Capitolul 2. Aspecte generale cu privire la activitatea instanțelor de judecată	09
Capitolul 3. Aspecte cu privire la respectarea principiilor dreptului la un proces echitabil.....	11
3.1. Accesul la o instanță independentă și imparțială	11
3.2. Contradictorialitatea cauzei	15
3.3. Examinarea cauzei în termen rezonabil	22
3.4. Claritatea hotărârii adoptate	24
Capitolul 4. Asigurarea unui tratament nediscriminatoriu față de consumatorii de droguri.....	26
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	28

LISTA DE ABREVIERI

CD Consumator de droguri

CDI Consumator de droguri injectabile

CNJAGS Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat

CSM Consiliul Superior al Magistraturii

CSJ Curtea Supremă de Justiție

IGP Inspectoratul General al Poliției

MAI Ministerul Afacerilor Interne

MRJ Monitorizarea Reformei în Justiție

IP Inspectorat de Poliție

INTRODUCERE

Raportul cu privire la monitorizarea ședințelor de judecată pe cauzele contravenționale și penale în privința consumatorilor de droguri / perioada februarie - octombrie 2015 a fost elaborat în cadrul proiectului „Promovarea respectării drepturilor consumatorilor de droguri din RM prin monitorizare, raportare și litigare”, proiect implementat de Asociația Promo-LEX cu suportul Programului Sănătate Publică al Fundației Soros-Moldova. Proiectul a fost implementat în perioada 1 noiembrie 2014-30 noiembrie 2015.

Această activitate a succedat studiului “Percepțiile și comportamentul poliției față de consumatorii de droguri injectabile în Republica Moldova”, care a scos în evidență faptul că utilizatorii de droguri de cele mai multe ori sunt discriminați datorită percepțiilor negative ale reprezentanților organelor de drept. Comportamentul și atitudinea angajaților poliției nu contribuie la prevenirea răspândirii consumului de droguri, ci din contra creează bariere psihologice care izolează și mai mult utilizatorii de droguri de restul societății. Aplicarea excesivă a sancțiunilor în detrimentul încurajării tratamentului acestor deprinderi nocive, nu poate decât să contribuie la formarea unui cerc vicios din care utilizatorii de droguri cu greu pot ieși. Astfel, aplicarea în mod concret a legii penale și contravenționale datorită caracterului său corectiv și de reeducare pe care îl are joacă un rol nu mai puțin important decât angajarea unei proceduri de cercetare a acestor abateri. De altfel, modul în care se aplică sancțiunile au o importanță pentru reducerea riscurilor determinate de consumul propriu-zis al drogurilor.

Activitatea de monitorizare a ședințelor de judecată realizată de către Asociație, se înscrie în efortul conjugat al organelor de drept și cel al societății civile în legătură cu schimbarea atitudinilor și percepțiilor față de persoanele dependente de substanțe narcotice. Drept motiv pentru necesitatea monitorizării ședințelor de judecată au servit argumentele reprezentanților comunității care apără drepturile utilizatorilor de droguri, potrivit cărora le sunt încălcate drepturile și în cadrul procedurilor ce au loc în instanțele de judecată și nu doar în fața organului de urmărire penală.

Scopul monitorizării a fost de a analiza situația la acest capitol, pe de o parte, și de a contribui la apărarea drepturilor consumatorilor de droguri prin monitorizarea ședințelor de judecată în care aceștia sunt implicați, pe de altă parte.

Obiectivul urmărit este de a sensibiliza persoanele ce înfăptuiesc justiția față de problema consumului de droguri și de a crea premise de reintegrare a utilizatorului de droguri în societate și de a evita unele stereotipuri și stigmatizarea acestora.

Reamintim că anterior Asociația “Promo-LEX” a realizat activități de monitorizare a ședințelor civile și penale în instanțele de judecată de pe întreg teritoriul RM. Monitorizarea a cuprins cauze care au inclus toate tipurile de infracțiuni și contravenții selectate aleatoriu. Activitățile de monitorizare au fost elaborate în cadrul proiectului „Sporirea responsabilității Guvernului prin monitorizarea Reformei în Sectorul Justiției”, implementat de Asociația Promo-LEX și Asociația pentru Guvernare Eficientă și Responsabilă (AGER), realizat cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Pe perioada implementării proiectului (2012 – 2014), au fost monitorizate 1,872 ședințe de judecată. Monitorizarea s-a axat pe 2 componente de bază: evaluarea realizării activităților cuprinse în Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției și monitorizarea ședințelor de judecată.

Prin urmare, pentru a efectua un studiu comparativ al atitudinilor și percepțiilor cu privire la funcționarea instanțelor de judecată a fost luată drept bază anume această cercetare empirică. Raportul va analiza dacă există diferențe majore dintre modul de desfășurare a ședințelor în care sunt implicați consumatorii de droguri (CD) și ședințele în care nu participă persoane din această categorie. În total, în cadrul acestui proiect au fost monitorizate 480 de ședințe de judecată cu participarea CD.

Datorită metodologiei aplicate, a fost posibilă interacționarea cu cel puțin 355 de consumatori de droguri, care au completat sondaje anonime. Acele sondaje conțin întrebări cu privire la percepțiile lor față de instanța de judecată și modul în care s-a înfăptuit justiția în privința lor. Rezultatele obținute au fost suprapuse cu rezultatele furnizate de cei 7 monitori, care au asistat la toate ședințele de judecată menționate mai sus.

Raportul numără 3 capitole, care conțin informații cu privire la aspectele generale ale instanțelor de judecată, respectarea principiilor unui proces echitabil, fiind analizată și modalitatea de respectare a principiului nediscriminării. În final, raportul conține cele mai importante constatări și recomandări pentru actorii monitorizați.

Ședințele de judecată cu participarea CD au fost monitorizate în baza unei metodologii elaborate de Asociația "Promo-LEX". În procesul de elaborare a metodologiei și a instrumentelor de lucru s-a urmărit ca acestea să fie conforme cu standardele Comisiei Europene pentru Eficiența în Justiție din cadrul Consiliului Europei (CEPEJ)¹. În procesul de elaborare a metodologiei persoanele contractate de Asociație s-au condus de Metodologia de Măsurare a Satisfacției Utilizatorului CEPEJ, de manualul Consiliului Europei cu privire la aplicarea art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, de buletinul *Organizației* pentru Securitate și Cooperare în Europa cu privire la prevederile internaționale ale dreptului la un proces echitabil (au fost implementate aspecte relevante). Toate aceste instrumente au fost adaptate la situația CD.

Activitatea de monitorizare a implicat 7 monitori care au activat pe o durată de 8 luni. Perioada de monitorizare a fost cuprinsă între 1 februarie 2015 și 30 septembrie 2015. Monitorii au beneficiat de instruirii cu privire la metodologia și principiile de monitorizare, raportare și interviuare. Toți monitorii au fost implicați anterior în acțiuni de monitorizare civică a proceselor democratice, desfășurate de Asociația "Promo-LEX" sau de alte organizații neguvernamentale. Monitorii au avut sarcina de a selecta ședințele de judecată cu participarea CD. Activitatea monitorilor a fost în strânsă colaborare cu asociațiile de profil ale utilizatorilor de droguri, care deseori au furnizat informații cu privire la cauzele aflate pe rol în instanțele de judecată cu implicarea beneficiarilor săi. De asemenea, un element definitoriu al selectării cauzelor monitorizate nu a fost doar acuzația adusă de către organele de drept consumatorilor de droguri, ci confirmarea expresă a persoanei că este consumator de droguri. Prin urmare, ședințele de judecată cu participarea persoanelor care se declarau că nu sunt consumatoare de droguri nu au fost luate în considerație.

În baza metodologiei de monitorizare au fost elaborate următoarele instrumente de bază: chestionarul de monitorizare a ședinței de judecată (completat de monitor) și sondajul de satisfacție al justițiabilului (completat de justițiabil - CD). Chestionarul de monitorizare a ședinței de judecată include întrebări care se referă la următoarele aspecte ale procesului: aspecte generale cu privire la ședința de judecată și procesul echitabil, aspecte de percepție a monitorului față de atitudinile și comportamentul judecătorilor și a altor participanți la proces.

Sondajul de satisfacție include întrebări cu privire la accesul la justiție în cauza monitorizată, calitatea, independența și imparțialitatea judecătorului și a ofițerilor de urmărire penală, după caz, precum și echitatea procesului. Sondajele de satisfacție au fost completate de CD - participanți la actul de justiție, fără a dezvălui informația cu privire la identitate, ci cu respectarea legislației naționale cu privire la protecția datelor cu caracter personal. CD au introdus, de asemenea, informații cu privire la atitudinea lor față de polițiști/colaboratori ai organelor de drept la faza de reținere/arest și/sau urmărire penală. Instrumentele de monitorizare au inclus și întrebări legate de aspectul gender.

Activitățile de monitorizare au fost publice, în prealabil Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) fiind solicitat să aprobe această activitate, ceea ce s-a și făcut, de altfel, prin hotărârea CSM din 17 februarie 2015, nr. 114/5².

Pe parcursul procesului, au fost monitorizate 480 de ședințe de judecată în mun. Chișinău: la judecătoria sec. Centru, judecătoria sec. Buiucani, judecătoria sec. Botanica, judecătoria sec. Rîșcani, judecătoria sec. Ciocana, Curtea de Apel Chișinău; în mun. Bălți: la judecătoria Bălți, Curtea de Apel Bălți; în raionul Cahul: la judecătoria Cahul, Curtea de Apel Cahul; în municipiul Comrat: la judecătoria Comrat, Curtea de Apel Comrat.

După desfășurarea ședințelor de judecată, părțile - CD au fost solicitate să completeze un sondaj de satisfacție, care conținea următorii indicatori (parametri): *Accesul la justiție, Calitatea, independența și imparțialitatea judecătorului (-rilor) și ofițerilor de urmărire penală, după caz, Echitatea procesului*. Doar 355 de CD au dat acordul să completeze sondajele. Astfel, cele 22 de întrebări ale sondajului au fost divizate pe capitolele sus-menționate. Persoanele respondente au fost rugate să se pronunțe în contextul a trei niveluri de satisfacție, și anume: *total nesatisfăcut (TN), parțial satisfăcut (PS) și total satisfăcut (TS)*. De asemenea, a fost inclusă și categoria de indecis (IN) pentru cazul în care întrebarea nu a fost aplicabilă sau respondentul nu a dorit să răspundă la ea. Astfel, părțile - CD au completat 355 de sondaje de satisfacție. Sondajele au fost anonime.

1 http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/default_en.asp

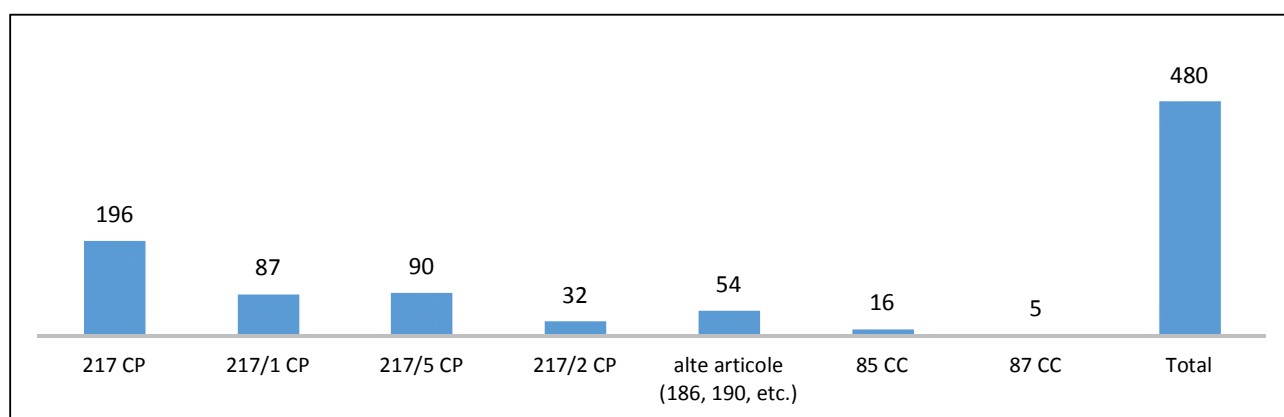
2 <http://csm.md/files/Hotaririle/2015/05/114-5.pdf>

Tipul ședințelor de judecată monitorizate

Din cele 480 de ședințe de judecată monitorizate în cauzele penale și contravenționale, repartizarea pe articole este următoarea:

1. Art. 217 Cod Penal - Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor fără scop de înstrăinare – **196 de ședințe**;
2. Art. 217/1 Cod Penal - Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare – **87 de ședințe**;
3. Art. 217/2 Cod Penal - Circulația ilegală a precursorilor în scopul producerii sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor – **32 de ședințe**;
4. Art. 217/5 Cod Penal - Consumul ilegal public sau organizarea consumului ilegal de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora – **90 de ședințe**;
5. Alte infracțiuni comise de CD – **54 de ședințe**;
6. Art. 85 Cod Contravențional - procurarea sau păstrarea ilegală de substanțe narcotice sau de alte substanțe psihotrope în cantități mici ori consumarea unor astfel de substanțe, fără prescripția medicului – **16 ședințe**;
7. Art. 87 Cod Contravențional - cultivarea ilegală a plantelor care conțin substanțe narcotice sau alte substanțe psihotrope – **5 ședințe**;

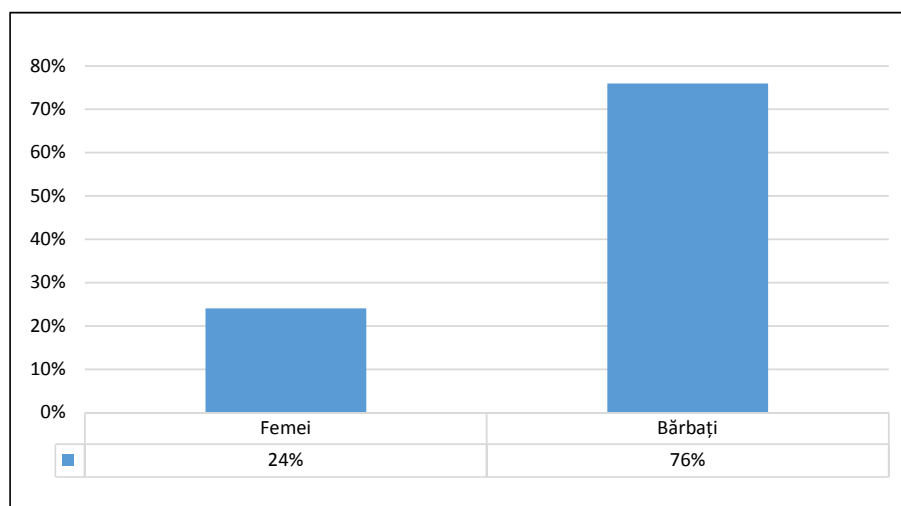
Diagrama 1. Numărul de ședințe monitorizate

Aspectul gender al persoanelor vizate în ședințele de judecată monitorizate

În legătură cu aspectul gender al justițiabililor - CD, putem menționa că în ședințele monitorizate au fost implicate cel puțin 480 de persoane, dintre care 24 % - femei și 76% - bărbați. Prin urmare, observăm că ponderea bărbaților CD deferiți justiției în cadrul efortului dat a fost de trei ori mai mare decât cea a femeilor.

Diagrama 2. Aspectul gender al ședințelor de judecată

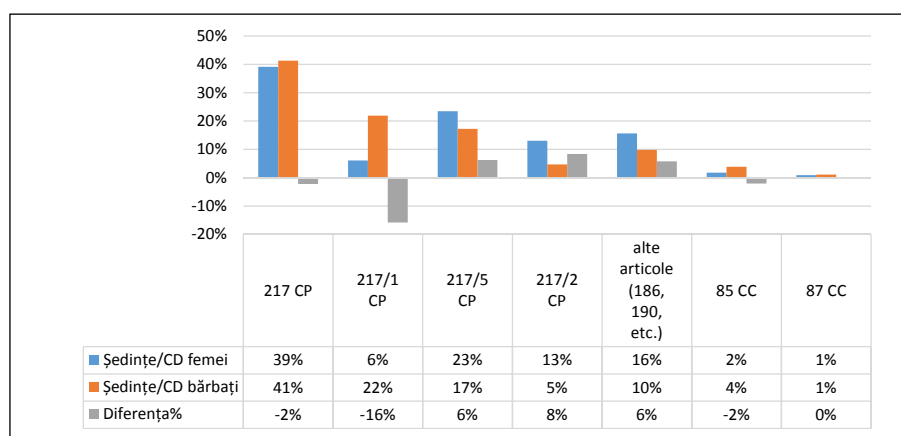
Din cele 115 ședințe de judecată monitorizate (24 % din numărul total) în cauzele penale și contravenționale cu participarea femeilor în calitate de inculpate/contraveniente, repartizarea pe articolele este următoarea:

1. Art. 217 Cod Penal - Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor fără scop de înstrăinare – **45 de ședințe;**
2. Art. 217/1 Cod Penal - Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare – **7 ședințe;**
3. Art. 217/2 Cod Penal - Circulația ilegală a precursorilor în scopul producerii sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau analoagelor lor – **15 ședințe;**
4. Art. 217/5 Cod Penal - Consumul ilegal public sau organizarea consumului ilegal de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora – **27 ședințe;**
5. Alte infracțiuni comise de CD femei – **18 ședințe;**
6. Art. 85 Cod Contravențional - procurarea sau păstrarea ilegală de substanțe narcotice sau de alte substanțe psihotrope în cantități mici ori consumarea unor astfel de substanțe fără prescripția medicului – **2 ședințe;**
7. Art. 87 Cod Contravențional - cultivarea ilegală a plantelor care conțin substanțe narcotice sau alte substanțe psihotrope – **1 ședință.**

În comparație cu ședințele monitorizate cu participarea CD bărbați, monitorii au identificat cu 2 % mai puține ședințe în cauze penale pornite în temeiul art. 217 Cod Penal al Republicii Moldova (Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor fără scop de înstrăinare) cu participarea CD femei, cu 16 % mai puține ședințe în cauze penale pornite în temeiul art. 217/1 Cod Penal al Republicii Moldova (Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare), cu 6 % mai multe ședințe în cauze penale pornite în temeiul art. 217/5 Cod Penal al Republicii Moldova (Consumul ilegal public sau organizarea consumului ilegal de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora), cu 8% mai multe ședințe în cauze penale pornite în temeiul art. 217/2 Cod Penal al Republicii Moldova (Circulația ilegală a precursorilor în scopul producerii sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor), cu 6 % mai multe ședințe în cauze penale pornite în temeiul altor articole din Codul Penal al Republicii Moldova (escrocherie, furt, etc.), cu 2 % mai puține ședințe în cauze contravenționale pornite în temeiul art. 85 Cod Contravențional al Republicii Moldova (Procurarea sau păstrarea ilegală de substanțe narcotice sau de alte substanțe psihotrope în cantități mici ori consumarea unor astfel de substanțe fără prescripția medicului). Raportat procentual, numărul de ședințe monitorizate în cauze contravenționale pornite în temeiul art. 87 al Codului Contravențional (Cultivarea ilegală a plantelor care conțin substanțe narcotice sau alte substanțe psihotrope) este aproximativ egal (1%).

Chiar dacă aparent nu există diferențe substanțiale, din informația statistică reprodusă se pare că CD femei comit mai puține infracțiuni legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare și mai multe infracțiuni legate de consumul ilegal public sau organizarea consumului ilegal de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora.

Diagrama 3. Divizarea ședințelor monitorizate cu participarea femeilor și a bărbaților

ASPECTE GENERALE CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA INSTANTELOR DE JUDECATĂ

În cadrul procesului de monitorizare a ședințelor de judecată, monitorii au evaluat următoarele aspecte generale legate de funcționarea instanțelor de judecată, după cum urmează: infrastructura, automatizarea și modul de interacționare cu justițiabilii.

Monitorii au apreciat infrastructura multor instanțe de judecată ca fiind în stare bună (judecătoria Cahul, Curtea de Apel Cahul) sau nesatisfăcătoare (instanțele de judecată din mun. Chișinău, Curtea de Apel Chișinău). În majoritatea judecătoriilor (preponderent în instanțele din mun. Chișinău) nu există suficiente săli de ședințe, iar cauzele sunt examinate în birourile judecătorilor. Această situație are un impact negativ asupra solemnității proceselor de judecată.

În opinia monitorilor, automatizarea¹ instanțelor de judecată este realizată parțial. Marea majoritate a judecătorilor utilizează sistemul de înregistrare audio a ședințelor de judecată. Pe de altă parte, paginile web ale unor instanțe de judecată nu conțin informații actualizate cu privire la ședințe, hotărâri, etapa la care se află cauza, etc., chiar dacă odată cu lansarea Portalului Instanțelor Naționale de Judecată lucrurile urmau să fie altfel.² Unii monitori au declarat că au întâlnit dificultăți în procesul de identificare a ședințelor de judecată cu participarea CD, în cauze contravenționale/penale.

Cu referire la serviciile pentru public, monitorii sunt de părere că accesul cetățenilor la informație nu este asigurat în toate instanțele de judecată prin intermediul birourilor de informații amplasate la intrarea în clădirea judecătoriei. Monitorii au mai specificat că procedura și termenii de eliberare a copiilor de pe actele din dosar diferă de la o instanță la alta. Constatarea monitorilor a fost confirmată și de către avocații care au prestat servicii de asistență juridică CD.

În general, prezența monitorilor în ședințele de judecată nu a influențat comportamentul instanței de judecată. Doar în 22 de ședințe monitorul a menționat că comportamentul judecătorului a fost influențat, în celelalte 458 de ședințe monitorul a comunicat că comportamentul judecătorului nu s-a modificat.

Monitorii au constatat că în prezența lor judecătorul devenea mai calm și se străduia să respecte în detalii procedura de examinare a cauzelor penale/contravenționale. În mod nefiresc, în unele situații judecătorii invocau jurisprudența CtEDO. Judecătorii și reprezentanții acuzării în cadrul procesului manifestau respect deosebit față de participanții la proces (în special față de CD) și chiar compătimire în raport cu inculpații/contravenienții. În unele situații, din cauza prezenței monitorului în cadrul ședinței de judecată, judecătorii erau vădit emoționați, fapt care ducea chiar și la încălcarea unor elemente de procedură (cum ar fi identificarea persoanei, omiterea de a invita translatorul în proces etc.).

Un aspect pozitiv ar fi înregistrarea audio a majorității absolute a ședințelor, astfel doar în 4 cazuri din cele 480 monitorizate ședințele de judecată nu au fost înregistrate audio.

În legătură cu participarea CD în ședințele de judecată, monitorii au încercat să evalueze dacă există suspiciuni cu privire la independența instanței, în special cu privire la existența vreunei influențe, a presiunilor sau amenințărilor.

Potrivit rapoartelor de monitorizare, s-a constatat că în majoritatea ședințelor de judecată nu au existat suspiciuni de acest fel. Doar în două ședințe de judecată care reprezintă același dosar, monitorul a ajuns la concluzia că judecătorul avea un comportament neadecvat în raport cu CD. Judecătorul aducea ofense, întrerupea nejustificat discursul CD. Chiar dacă la proces a asistat monitorul Asociației Promo-LEX, comportamentul judecătorului nu s-a schimbat. În ambele cazuri, ședințele de judecată au fost înregistrate. Monitorul a susținut că în cazurile descrise CD nu a avut parte nici de o apărare eficientă. Procurorul, de asemenea, în ședința de judecată a dat dovadă de o atitudine discriminatorie în raport cu CD. În final, CD i-a fost aplicată pedeapsa maximă.

La procesele monitorizate nu au fost prezenți niciodată reprezentanți ai mass-mediei. Monitorii au menționat că în general problema consumului de droguri nu a fost reflectată sub nicio formă în sursele mass-media locale.

1 Conform CEPEJ, automatizarea instanțelor judecătorești, reprezintă aplicarea programelor de gestionare a dosarelor, sistemelor de înregistrare a ședințelor audio, aplicarea altor procese care au drept scop sporirea considerabilă a eficacității procesului de înfăptuire a justiției.

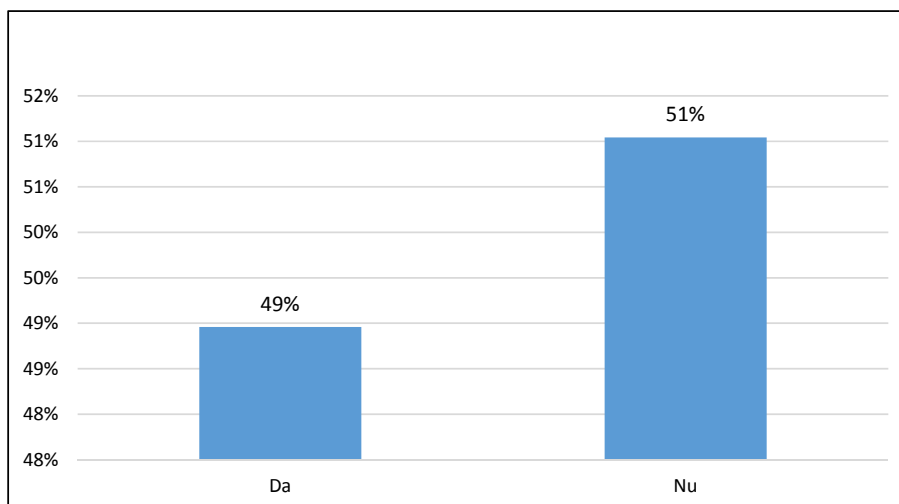
2 <http://instante.justice.md/cms/>

De regulă, reprezentanții mass-media publică unele comunicate de presă ale poliției sau ale procuraturii în care se descriu infracțiuni comise în legătură cu consumul de droguri sau participarea în infracțiuni de drept comun (altele decât consumul de droguri) a consumatorului de droguri.

S-a constatat că aproape jumătate din cazurile monitorizate au fost examinate în birourile judecătorilor. Suprafața mică a birourilor (sălilor de ședință) influențează negativ solemnitatea procesului de judecată. Cel mai frecvent, din cauza lipsei sălilor de ședințe disponibile, ședințele au fost organizate în birourile judecătorilor în instanțele de judecată din mun. Chișinău. Aceiași tendință o observăm și în raport cu alte procese de judecată în care nu sunt implicați CD.

Astfel, la întrebarea dacă *ședința a avut loc în biroul de serviciu al judecătorului*, în 235 de cazuri (49 %) monitorul a răspuns afirmativ. În celelalte 245 de cazuri (51%) monitorul a răspuns negativ.

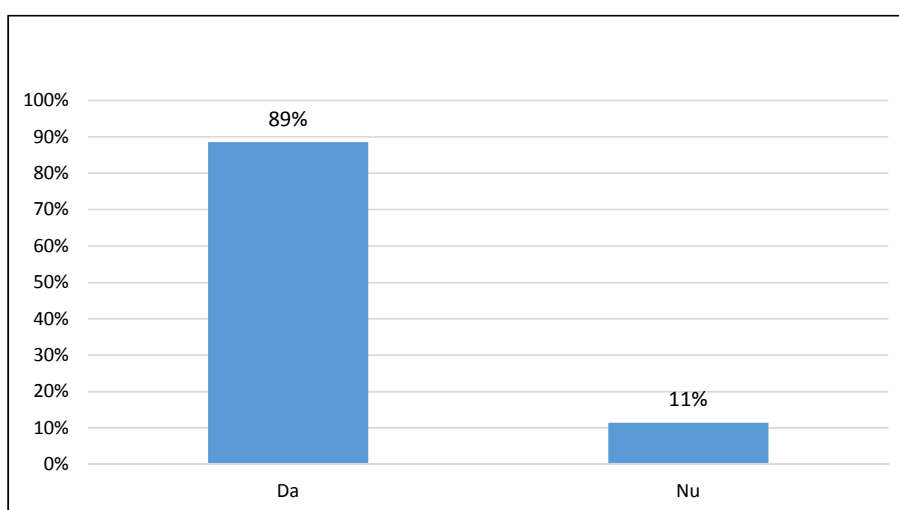
Diagrama 4. Ședința a avut loc în biroul de serviciu al judecătorului?

Cu toate acestea, la întrebarea dacă *dimensiunea încăperii unde a avut loc ședința a fost suficientă pentru a acomoda toți participanții la proces*, în 425 de cazuri (89 %) monitorii au răspuns afirmativ. În 55 de cazuri (11%) monitorul a răspuns negativ.

Monitorii au descris situații în care avocatul și/sau procurorul nu puteau să își aranjeze documentele, nu aveau masă, etc... Monitorii au menționat că unele birouri nu aveau suficiente scaune pentru alți participanți la proces, inclusiv asistenți în ședința de judecată, motiv din care o parte dintre participanții la ședința de judecată stăteau în picioare.

Diagrama 5. Dimensiunea încăperii unde a avut loc ședința a fost suficientă pentru a acomoda toți participanții la proces?

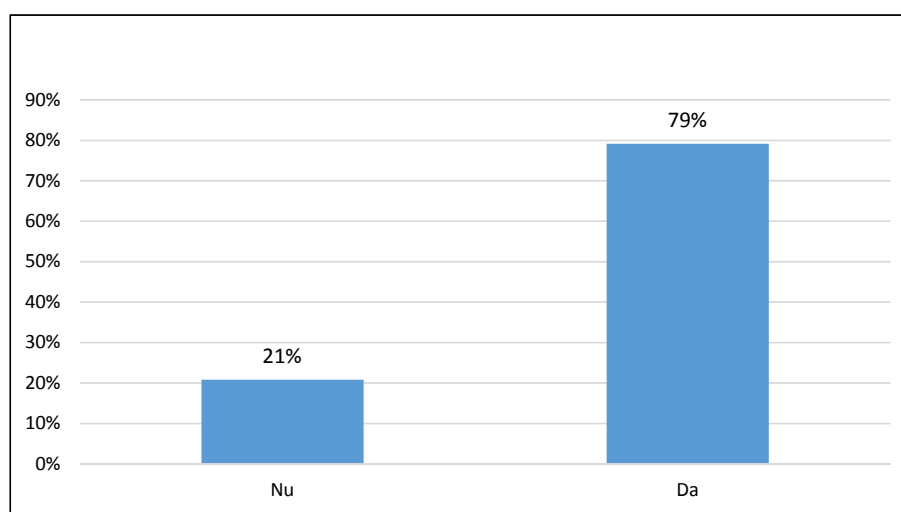
3.1. Accesul la o instanță independentă și imparțială

Una din problemele principale legate de examinarea cauzelor penale și contravenționale cu participarea CD, care a fost examinată în precedentele studii, constituie garantarea unui tratament fără prejudecăți și imparțial față de persoana trasă la răspundere.

La întrebarea cu privire la imparțialitatea instanței de judecată, în 380 de cazuri (79 %) monitorii au răspuns că acest drept a fost garantat. Cu toate acestea, în 100 de cazuri (21 %) monitorii au răspuns că au observat tendințe din partea anumitor judecători de a-și manifesta sentimente de dispreț față de CD.

De cele mai multe ori, CD le era reproșat faptul că aceștia promovează viciile în societate, sentințele pronunțate erau cele mai aspre (era aplicată pedeapsa maximă prevăzută de articol, chiar dacă nu erau prezente circumstanțe agravante sau CD nu erau în situația de recidivă), pedeapsa era aplicată selectiv față de unii CD, chiar dacă erau administrate aceleași probe, în unele situații judecătorul reamintea procurorului despre faptul că în curând va expira termenul de arest preventiv și că acesta ar trebui să depună demers cu privire la prelungirea măsurii preventive față de inculpatul CD. Unele demersuri ale CD erau respinse, fără ca să fie puse în discuție, unii judecători aveau un comportament evident agresiv în raport cu CD. În majoritatea cazurilor descrise, judecătorii manifestau o atitudine discriminatorie.

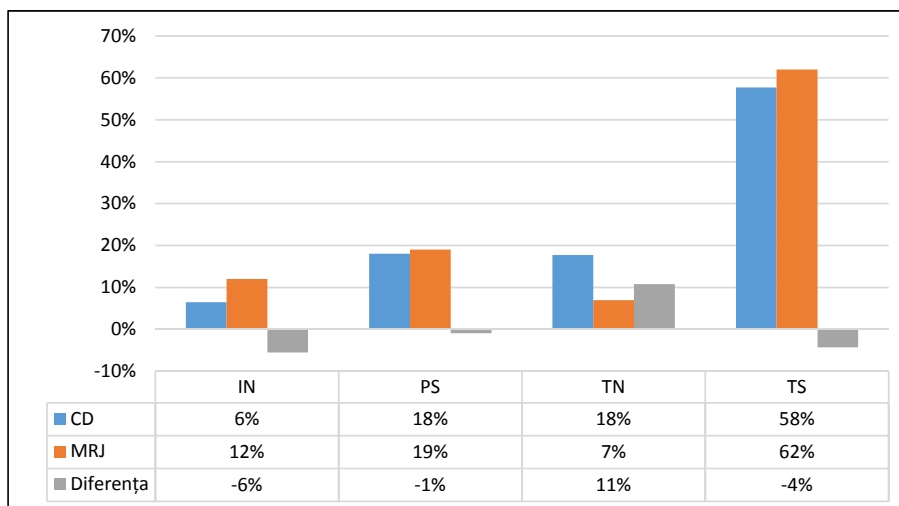
Diagrama 6. Credeți că instanța de judecată a fost imparțială?

Potrivit sondajelor completate de CD, ar reieși că 63 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 18%, au menționat că sunt total nesatisfăcuți de imparțialitatea judecătorului, în timp ce 205 respondenți CD (58%) s-au arătat total satisfăcuți, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 87 de respondenți (24%). Putem sublinia rata înaltă a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel numărul justițiabililor CD total nesatisfăcuți este cu 11% mai mare decât al celorlalți justițiabili, precum și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 4 % decât în cazul celorlalți justițiabili¹.

1 A se vedea Raportul trimestrial nr. 6 de monitorizare a implementării Strategiei de Reformă în Justiție, perioada 1 aprilie – 30 iunie 2014, http://promolex.md/upload/publications/ro/doc_1407919460.pdf

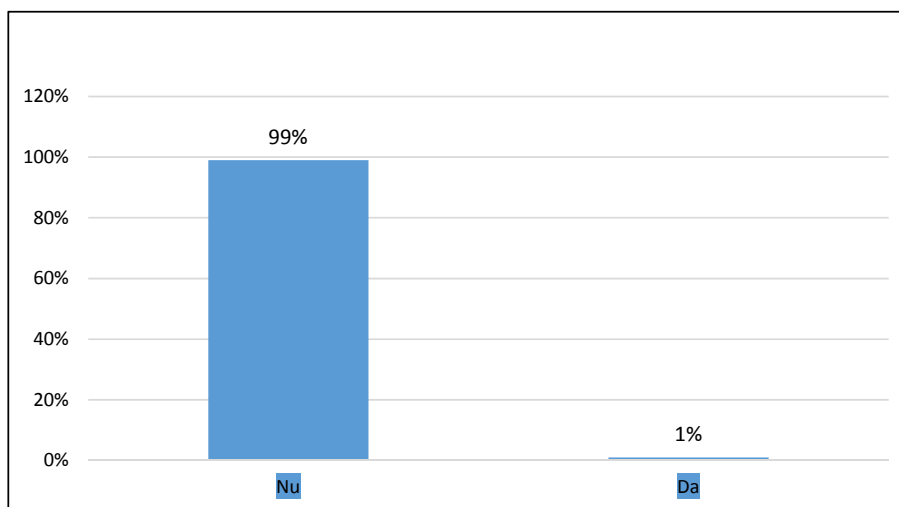
Diagrama 7. Imparțialitatea judecătorului

Într-un procent foarte mic, judecătorul avea un comportament care trăda faptul că deja prestabilise vinovăția persoanei trase la răspundere. Cu toate acestea, în majoritatea ședințelor o asemenea concluzie nu putea fi acceptată de către monitorii. Astfel, la întrebarea *credeți că instanța a pre-stabilit vinovăția sau nevinovăția CD*, în 473 de cazuri (99 %) monitorii au răspuns negativ și doar în 7 cazuri (1%) monitorii au răspuns pozitiv.

În majoritatea cazurilor, pe parcursul judecării cauzei CD erau cu cătușele aplicate. Doar unii avocați solicitau instanței să le fie scoase cătușele. Monitorii au declarat că acei CD erau tratați discriminatoriu, iar judecătorii aveau o atitudine negativă față de aceștia. Unii CD au declarat că au fost supuși presiunilor din partea organului de urmărire penală pentru a-și recunoaște faptele incriminate.

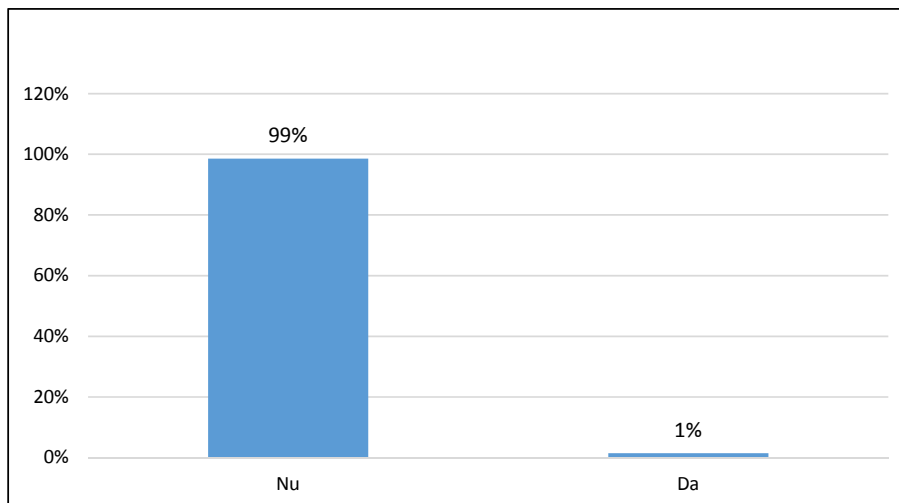
Diagrama 8. Credeți că instanța a pre-stabilit vinovăția sau nevinovăția?

La altă întrebare dacă *instanța a dat aprecieri verbale sau de altă natură cu privire la variantele expuse de către părțile CD, ce denotă o atitudine neglijentă sau superficială față de poziția acestora*, în 473 cazuri (99 %) monitorii au răspuns negativ și doar în 7 cazuri (1 %) monitorii au răspuns afirmativ.

Monitorii au declarat că în unele cazuri judecătorii nu erau atenți și nu ascultau explicațiile părților, în ședința de judecată foloseau telefoane mobile, etc. Monitorii au mai evidențiat și prezența unei atitudini superficiale din partea judecătorilor în legătură cu examinarea unor astfel de categorii de cauze.

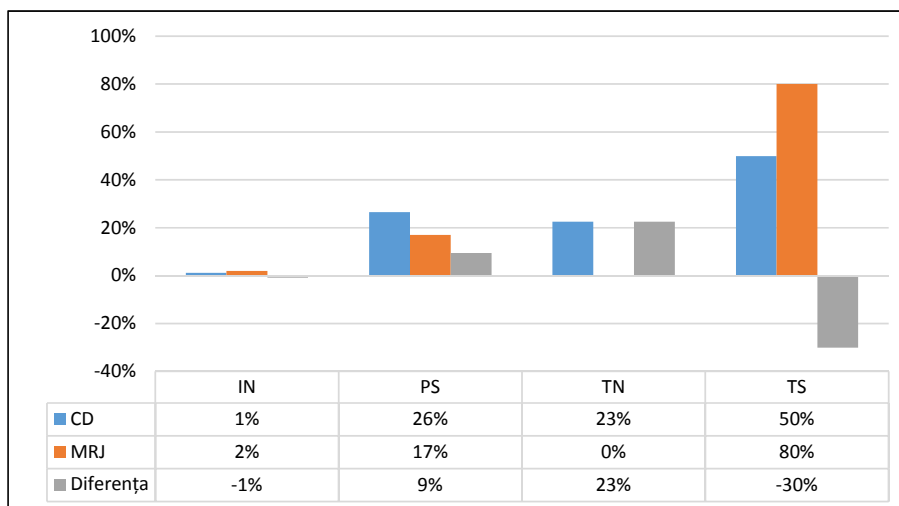
Diagrama 9. Instanța a dat aprecieri verbale sau de altă natură cu privire la variantele expuse de către părțile CD, ce denotă o atitudine neglijentă sau superficială față de poziția acestora?

Amabilitatea și atitudinea judecătorului (-rilor)

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *amabilitatea și atitudinea judecătorului (-rilor)* reiese că 80 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 23 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți de amabilitatea și atitudinea judecătorilor, în timp ce 177 de respondenți CD s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 50 %, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 27 %. Numărul justițiabililor CD total nesatisfăcuți este cu 23% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 30 % decât al celorlalți justițiabili.

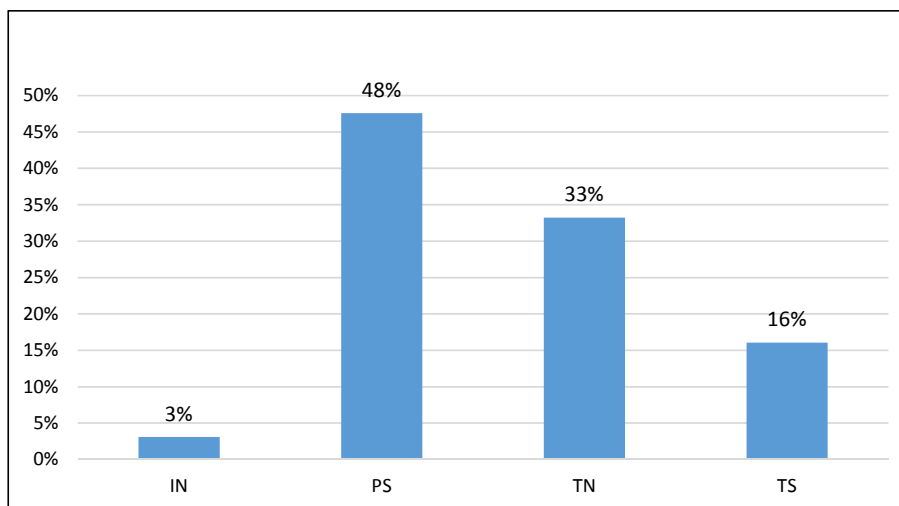
Diagrama 10. Amabilitatea și atitudinea judecătorului (-rilor)

Amabilitatea ofițerilor de urmărire penală sau a procurorilor

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *amabilitatea ofițerilor de urmărire penală sau a procurorilor* reiese că 118 respondenți din cei 355, care reprezintă circa 33 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți de amabilitatea ofițerilor de urmărire penală și a procurorilor, în timp ce 57 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 16 %, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 51 %.

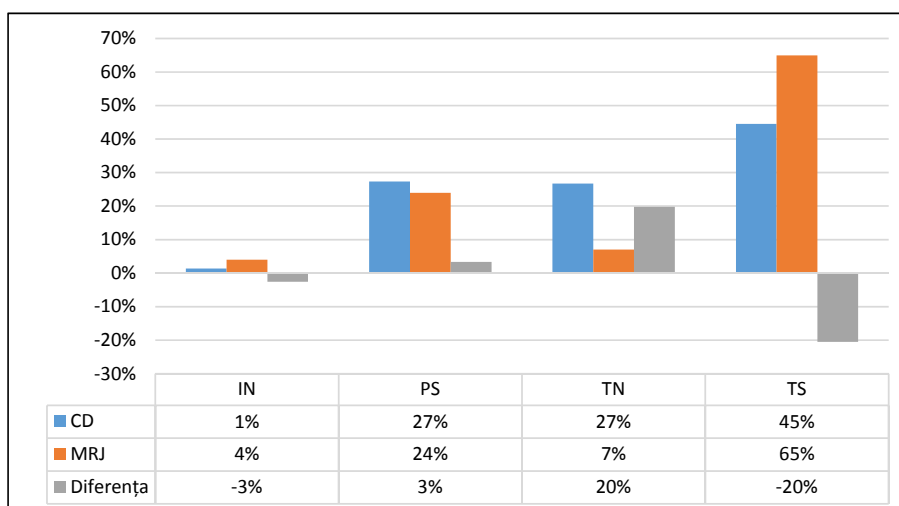
Diagrama 11. Amabilitatea ofițerilor de urmărire penală sau a procurorilor

Profesionalismul și competența judecătorului (-rilor), inclusiv claritatea limbajului și a exprimării

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *profesionalismul și competența judecătorului (-rilor), inclusiv claritatea limbajului și a exprimării* ar reieși că 95 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 27 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți de profesionalismul și competența judecătorului (-rilor), inclusiv claritatea limbajului și a exprimării, în timp ce 158 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 45 %, numărul celor indeciși și parțiali satisfăcuți fiind de 28 %. Putem constata rata înaltă a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel, numărul CD total nesatisfăcuți este cu 20% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 20% decât al celorlalți justițiabili.

Diagrama 12. Profesionalismul și competența judecătorului (-rilor), inclusiv claritatea limbajului și a exprimării

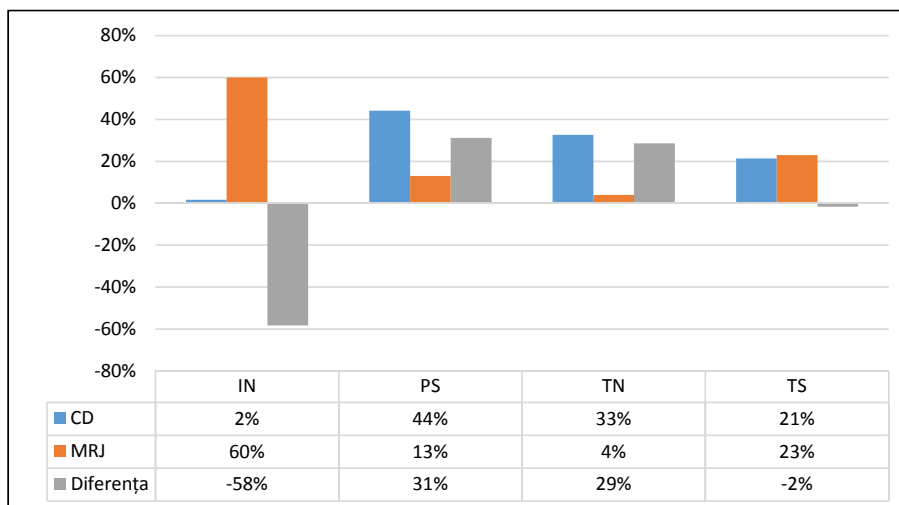

Profesionalismul și competența procurorilor și ofițerilor de urmărire penală

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *profesionalismul și competența procurorilor și ofițerilor de urmărire penală* reiese că 116 respondenți din cei 355, care reprezintă circa 33 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți de *profesionalismul și competența procurorilor și ofițerilor de urmărire penală*, în timp ce 76 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 21 %, numărul celor indeciși și parțiali satisfăcuți fiind de 46 %. Putem constata rata înaltă a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel,

numărul CD total nesatisfăcuți este cu 29% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 2% decât al celorlalți justițiabili.

Diagrama 13. Profesionalismul și competența procurorilor și ofițerilor de urmărire penală

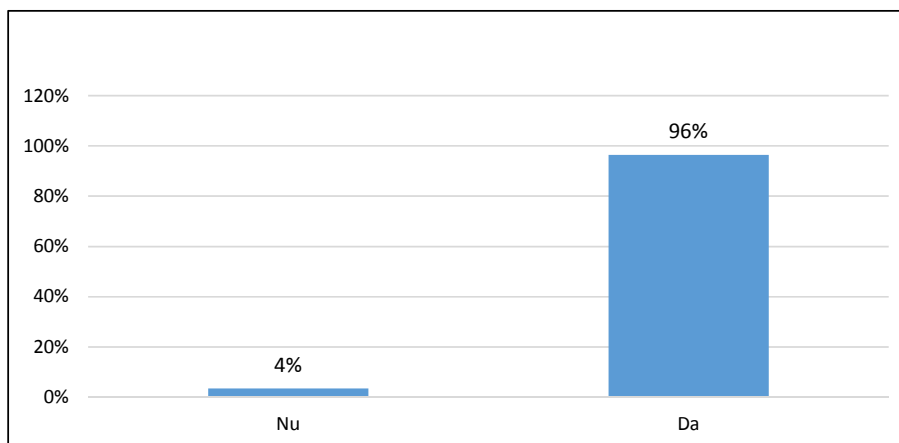

3.2. Contradictorialitatea cauzei

Monitorii au declarat că în unele cazuri judecătorii nu le explicau CD dreptul de a nu face declarații sau de a nu da declarații de autoincriminare. În general, s-au constatat situații în care judecătorul nu explica acest drept, trecând la etapa explicațiilor părții trase la răspundere penală și solicitându-i explicații CD.

Astfel, la întrebarea dacă CD a beneficiat de dreptul de a nu se autoincrimina, în 17 cazuri (4 %) monitorii au răspuns negativ, iar în majoritatea cazurilor - 463 (96 %) monitorii au răspuns afirmativ.

Diagrama 14. CD a beneficiat de dreptul de a nu se autoincrimina?

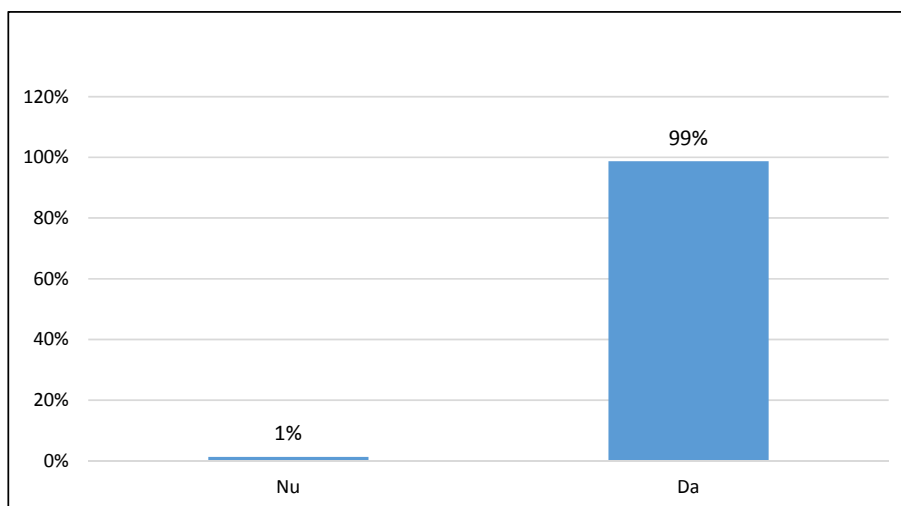

În continuarea aspectului cu privire la garantarea dreptului CD de a-și exercita drepturile procesuale, a fost pusă întrebarea cu privire la *timpul suficient* pentru a se pregăti de dosar, inclusiv de a lua cunoștință cu materialele cauzei.

Astfel, la întrebarea dacă *credeți că CD a avut „timp suficient” pentru a se pregăti de dosar, inclusiv de a lua cunoștință cu materialele cauzei*, în 6 cazuri (2 %) monitorii au răspuns negativ, iar în altele 474 de cazuri (98 %) monitorii au răspuns afirmativ.

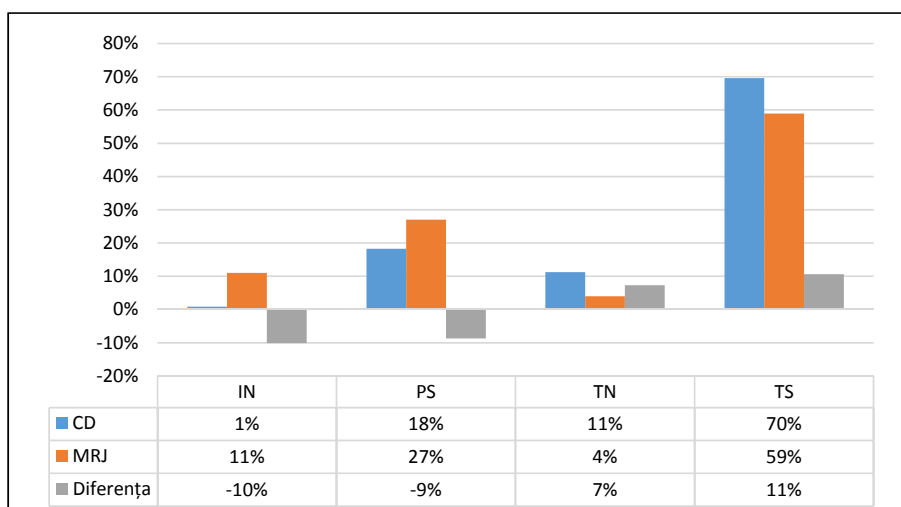
În cazurile în care răspunsul a fost unul negativ, avocații CD au solicitat timp suplimentar pentru a lua cunoștință cu materialele cauzei. Aceștia au invocat faptul că nu li s-a oferit acest drept la încetarea urmăririi penale.

Diagrama 15. Credeți că CD a avut „timp suficient” pentru a se pregăti de dosar, inclusiv pentru a lua cunoștință cu materialele cauzei?

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre **accesibilitatea de a lua cunoștință cu materialele dosarului** ar reieși că 40 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 11 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 247 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 70 %, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 19%. Putem constata rata înaltă a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel, numărul CD total nesatisfăcute este cu 7% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 11% decât al celorlalți justițiabili.

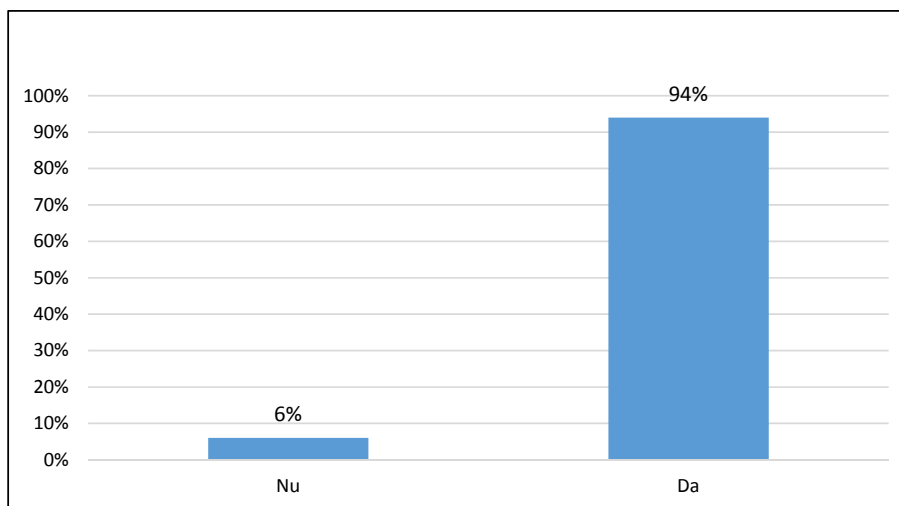
Diagrama 16. Accesibilitatea de a lua cunoștință cu materialele dosarului

La întrebarea dacă **credeți că părții CD i-au fost comunicate toate informațiile relevante cu privire la caz**, în 29 de ședințe (7 %) monitorii au răspuns negativ, iar în celelalte 451 de ședințe (93 %) monitorii au răspuns afirmativ.

Monitorii au declarat că unii CD nu au luat cunoștință cu materialele cauzei. În unele situații, CD au declarat că avocații nu i-au informat referitor la componența de infracțiune/contravenție incriminată și strategia de apărare adoptată. În unele cazuri, traducătorul traducea pentru CD selectiv și necalitativ comunicările din cadrul ședințelor de judecată.

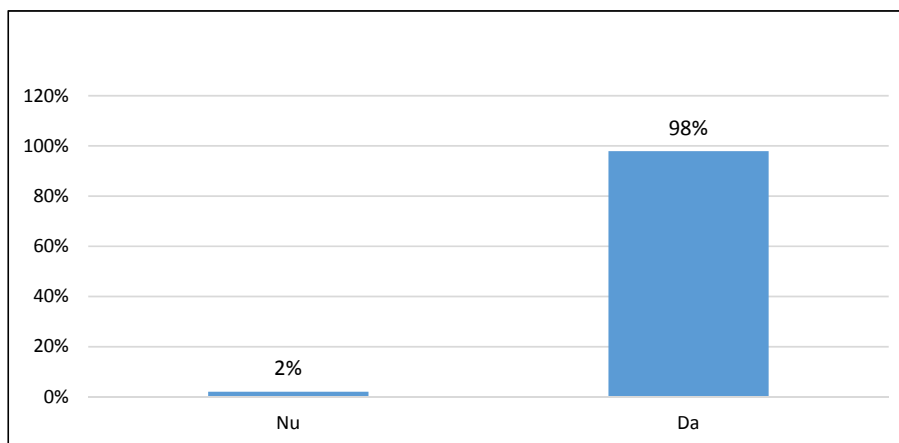
Diagrama 17. Credeți că părții CD i-au fost comunicate toate informațiile relevante cu privire la caz?

La întrebarea cu privire la *posibilitățile de a asigura participarea martorilor, inclusiv martori experți relevanți pentru caz*, în 470 cazuri (98 %) monitorii au răspuns afirmativ și doar în 10 cazuri (2 %) monitorii au răspuns negativ.

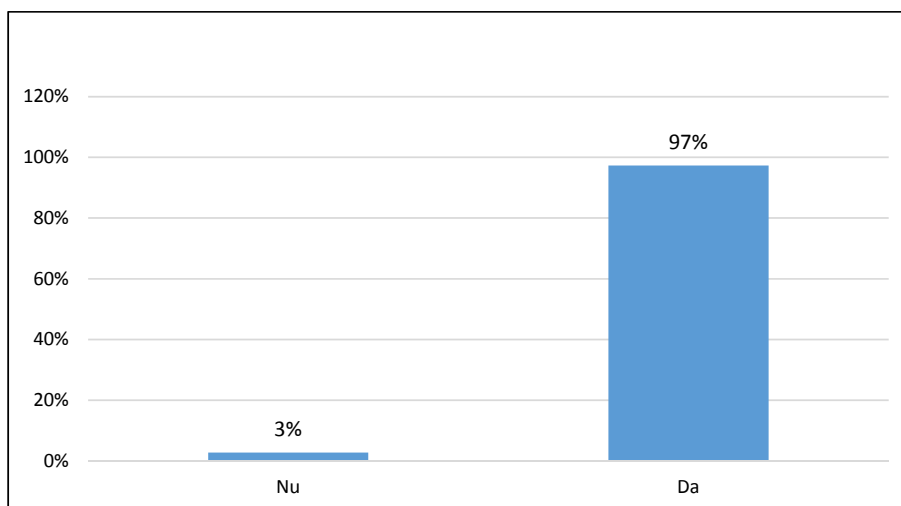
Monitorii au declarat că în unele cazuri în legătură cu cererile și demersurile depuse CD nu erau ascultați de judecători, iar cererile nici nu se puneau în discuție fără careva motive. În alte cazuri, CD nu și-au valorificat acest drept din cauza asistenței juridice proaste acordate de unii avocați. Chiar dacă CD doreau să solicite efectuarea anumitor acțiuni procesuale, inclusiv audierea martorilor, avocații nu-i asistau și nu-i îndrumau în exercitarea acestor drepturi procesuale. Într-un caz, deși formal demersul CD cu privire la audierea unui martor a fost admis, martorul solicitat nu a fost audiat.

Diagrama 18. Credeți că partea CD a avut posibilități egale de a asigura participarea martorilor, inclusiv martori experți relevanți pentru caz?

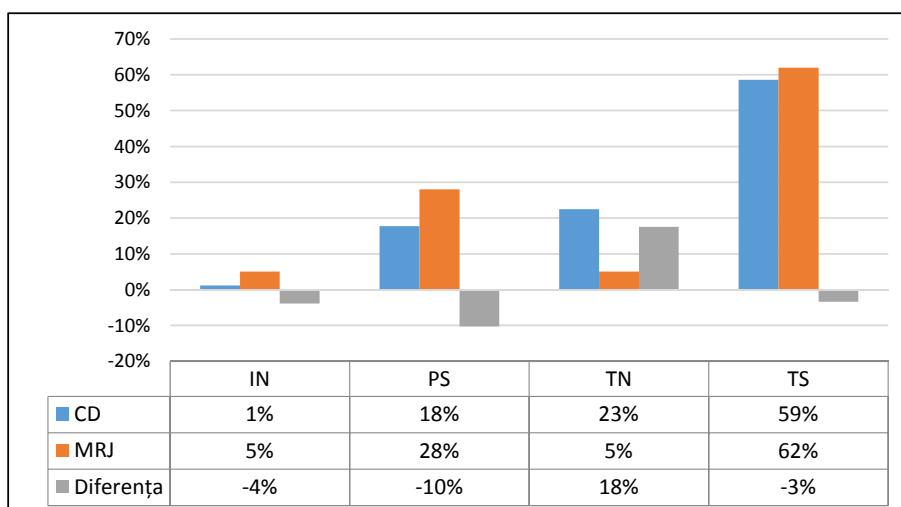
La întrebarea dacă *credeți că părții CD i s-a oferit posibilitatea de a participa la ședință pentru a-și prezenta cazul și susține poziția*, în 13 cazuri (3 %) monitorii au răspuns negativ, iar în 467 de cazuri (97 %) monitorii au răspuns afirmativ. Această întrebare vine să detalieze respectarea în general de către instanța de judecată a drepturilor procedurale ale CD. Monitorii au constatat că în majoritatea cazurilor CD au avut posibilitatea să-și exercite drepturile procedurale prevăzute de CPP, în conformitate cu prevederile art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Diagrama 19. Credeți că părții CD i s-a oferit posibilitatea de a participa la ședință pentru a-și prezenta cazul?

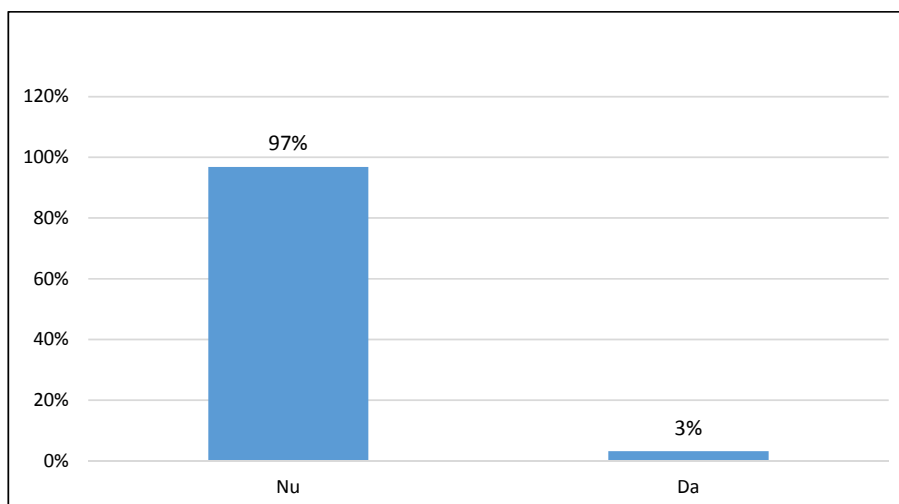
Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *timpul alocat pentru pregătirea examinării cauzelor*, reiese că 80 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 23 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 208 respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 59 %, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 18%. Putem constata rata înaltă a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel, numărul CD total nesatisfăcuți este cu 18% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 3% decât al celorlalți justițiabili.

Diagrama 20. Timpul alocat pentru pregătirea examinării cauzelor

În general, instituția reprezentării intereselor CD de către un avocat nu constituie o problemă. Doar în 15 cazuri (3 %) monitorii au constatat că CD nu erau reprezentați în proces de avocați, iar în 465 de cazuri (97%) monitorii au răspuns afirmativ. Monitorii au comunicat că într-un caz CD a renunțat la apărător din considerentul că nu avea resurse financiare cu care să achite serviciile avocatului. În alte cazuri, CD au renunțat la apărători din motive necunoscute.

Diagrama 21. Organul de urmărire penală și instanța de judecată în toate cazurile au acceptat renunțarea la apărător

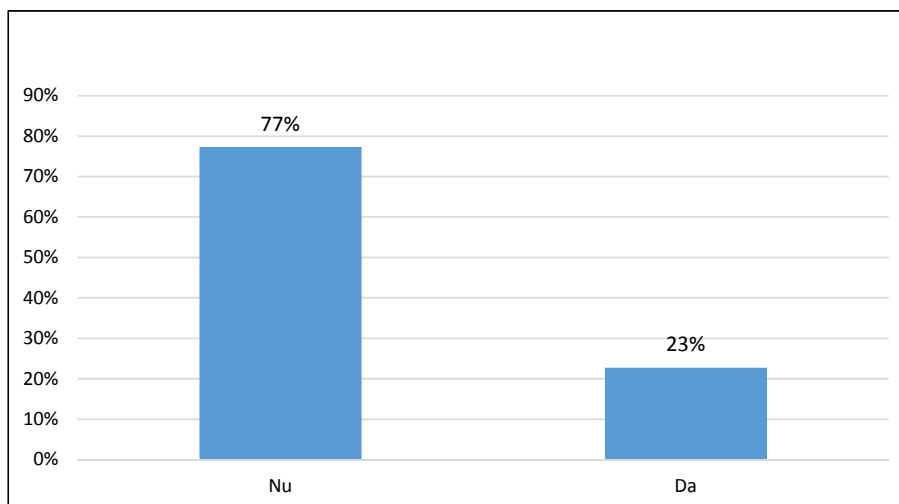

Partea CD a participat la proces fără să fie reprezentat?

În majoritatea cazurilor, în prima ședință a procesului CD au solicitat de la instanța de judecată să le fie acordat un avocat care prestează asistență juridică garantată de stat din cauza situației materiale precare. Astfel, în 109 cazuri (23 %) monitorii au constatat că CD au solicitat să fie reprezentați de un avocat, iar în alte 371 de cazuri (77 %) monitorii au răspuns negativ.

În mai multe cazuri CD au solicitat schimbarea avocatului din cadrul CNJAGS din motiv că aceștia nu ar fi fost mulțumiți de serviciile juridice prestate. În alt caz, în ședințe de judecată CD a renunțat la avocatul contractat din cauza situației materiale precare și a solicitat de la instanța de judecată ca să-i fie oferit un avocat care prestează asistență juridică garantată de stat.

Diagrama 22. Partea CD a solicitat să fie reprezentată de un avocat?

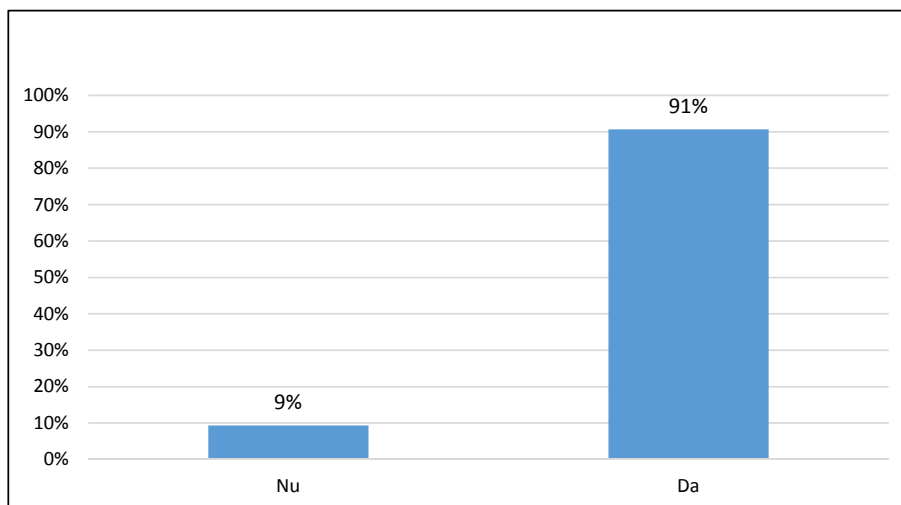

În ceea ce privește calitatea asistenței juridice, monitorii (majoritatea fiind și ei avocați) au declarat că o parte dintre avocați nu se prezentau nemotivat la ședințele de judecată cu participarea CD, mai mulți dintre ei fiind din cadrul CNAJGS.

După părerea monitorilor, unii avocați erau ineficienți și aparent nu aveau competențele necesare pentru a participa pe astfel de categorii de cauze penale. Avocații veneau nepregătiți în instanța de judecată și deseori nici nu aveau dosarul apărării. Prezența avocaților în unele ședințe de judecată era pur formală. Într-un caz cu privire la prelungirea termenului de arest avocatul nu a fost prezent, iar instanța de judecată a decis examinarea demersului procurorului în absența avocatului. Monitorii au înregistrat și frecvente cazuri de întârziere a avocatului la ședințele de judecată.

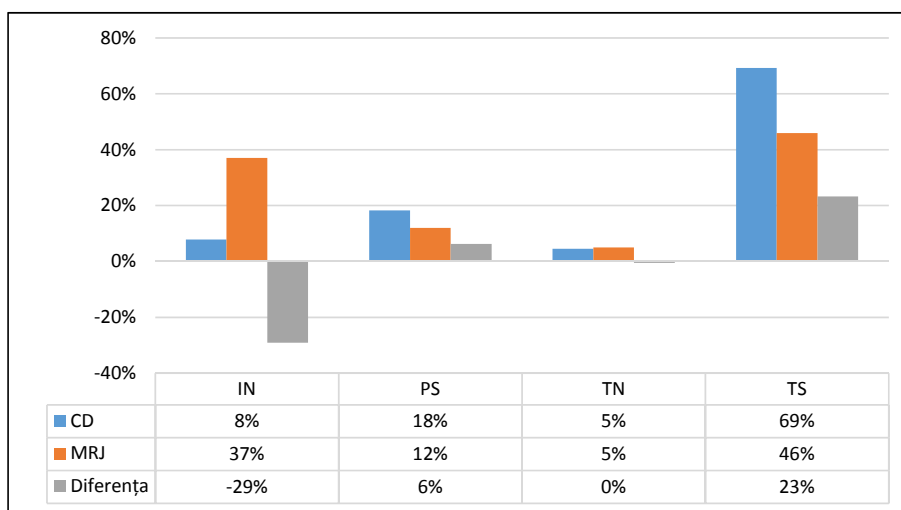
Astfel, la întrebarea dacă *credeți că avocatul a acționat independent, competent și eficient*, în 435 cazuri (91 %) monitorii au răspuns afirmativ. În 45 de cazuri (9 %) monitorii au răspuns negativ.

Diagrama 23. Credeți că avocatul a acționat independent, competent și eficient?

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *profesionalismul și competența avocatului (-ților)* reiese că 16 respondenți din cei 355, care reprezintă circa 5%, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 246 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 69 %, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 26%. Putem constata rata egală a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor.

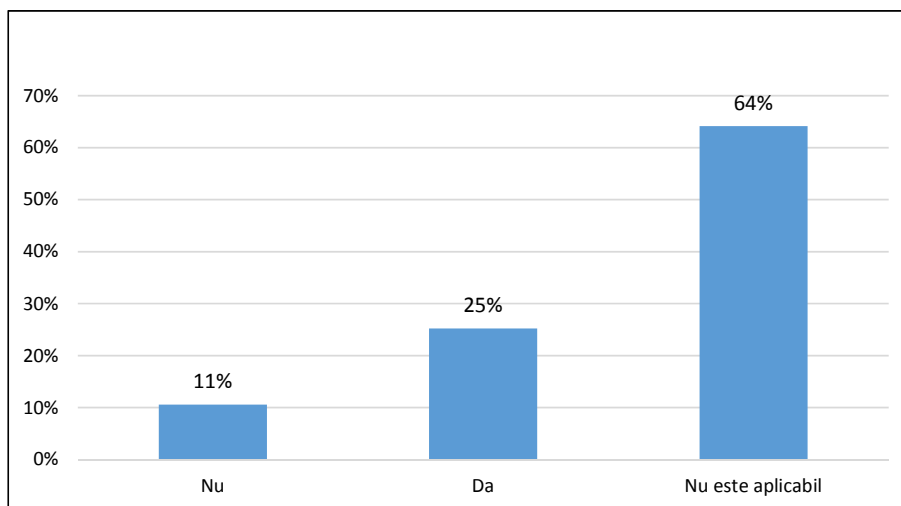
Diagrama 24. Profesionalismul și competența avocatului (-ților)

La întrebarea dacă *a fost asigurat dreptul la traducător*, în 121 cazuri (25 %) monitorii au răspuns afirmativ, în 51 de cazuri (11%) monitorii au răspuns negativ. În 308 cazuri (64%), monitorii au răspuns că nu era necesară prezența traducătorului.

În majoritatea cazurilor, activitatea translatorului era mai mult formală. Acesta era prezent în sala de judecată, dar nu traducea pentru CD. În mai multe cazuri, translatorul nu era prezent, chiar dacă CD nu posedă limba de stat. Ședințele de judecată s-au desfășurat în lipsa translatorului. În unele cazuri, chiar dacă pe parcursul procesului translatorul era prezent, pronunțarea hotărârii a fost efectuată în absența acestuia. În 2 cazuri, judecătorii și-au asumat rolul de translatori. În mai multe cazuri, ședințele au fost amânate din motiv că instanța de judecată nu putea să asigure translator.

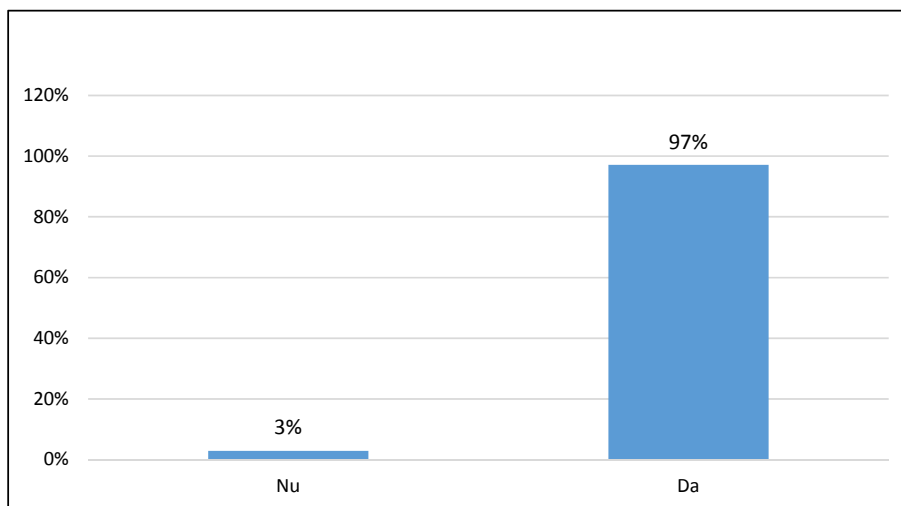
Diagrama 25. A fost asigurat dreptul la traducător?

La întrebarea dacă *credeți că inculpatul/părțile au înțeles pe deplin întrebările traduse*, în 5 cazuri (3%) monitorii au răspuns negativ. În 167 de cazuri (97%) monitorii au răspuns pozitiv.

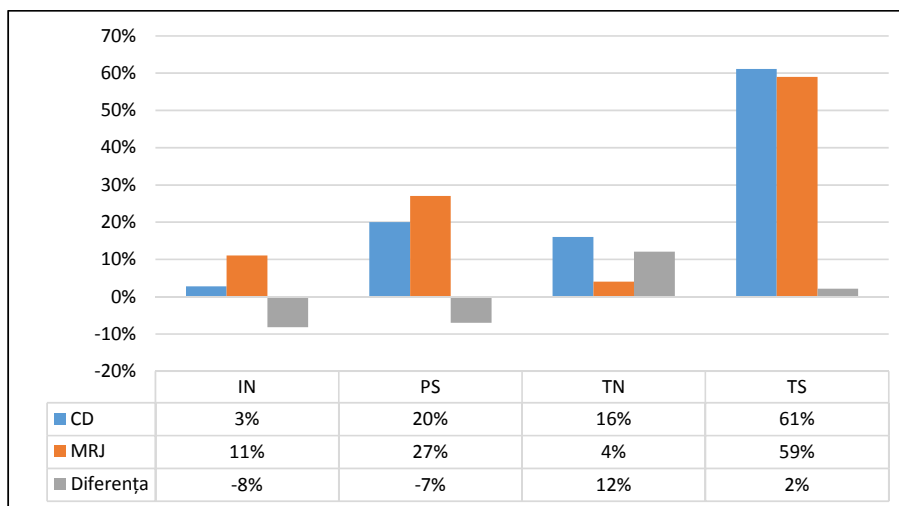
În 2 cazuri CD au menționat că participanții vorbeau prea repede, iar traducătorul nu reușea să traducă. Într-o altă cauză, la 9 CD instanța a asigurat doar 2 traducători care nu reușeau fizic să traducă pentru toți participanții.

Diagrama 26. Credeți că inculpatul/părțile au înțeles pe deplin întrebările traduse?

Referitor la cheltuielile de judecată suportate pe parcursul examinării cauzei, CD în număr de 57 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 16 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 217 respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 61 % din 217, numărul celor indeciși și parțiali satisfăcuți fiind de 23%. Putem constata rata înaltă a persoanelor CD total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel, numărul CD total nesatisfăcuți este cu 12% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mare cu 2% decât al celorlalți justițiabili.

Diagrama 27. Cheltuielile de judecată și alte costuri legate de accesul la justiție (fără onorariile avocaților)

3.3 Examinarea cauzei în termen rezonabil

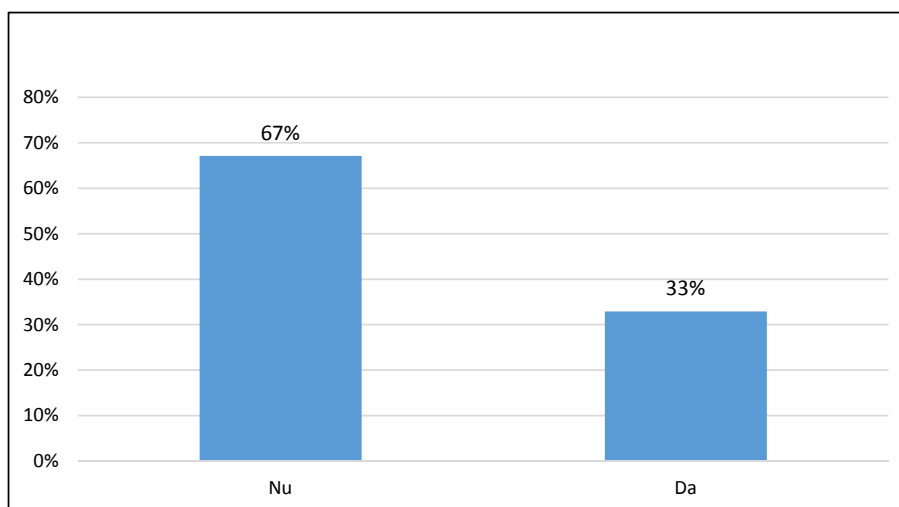
Monitorii au relatat că în foarte multe cauze ședințele de judecată se amânau nejustificat sub pretextul lipsei translatorilor. Au fost monitorizate cauze care erau examinate de mai bine de 3 ani, chiar dacă aparent aceste cauze nu erau de o complexitate înaltă. Un alt motiv al tergiversării a fost lipsa avocaților și a procurorilor, care nu erau coerenți în probatoriul administrat. În unele cauze, CD nu se prezentau la ședințele de judecată, fără a explica motivele neprezentării.

Amânările însă aveau cel mai grav impact asupra cazurilor în care CD erau plasați în arest preventiv. În cazuri particulare, chiar dacă CD erau plasați în arest preventiv, ședințele de examinare a cauzei penale se stabileau și în intervale mai mari, de aproximativ 2- 3 luni.

Datele relevă o cotă relativ înaltă a CD aflați în arest. Astfel, la întrebarea dacă *CD se află în arest*, în 322 cazuri (67 %) monitorii au răspuns negativ, iar în 158 de cazuri monitorizate (33 %) monitorii au răspuns afirmativ.

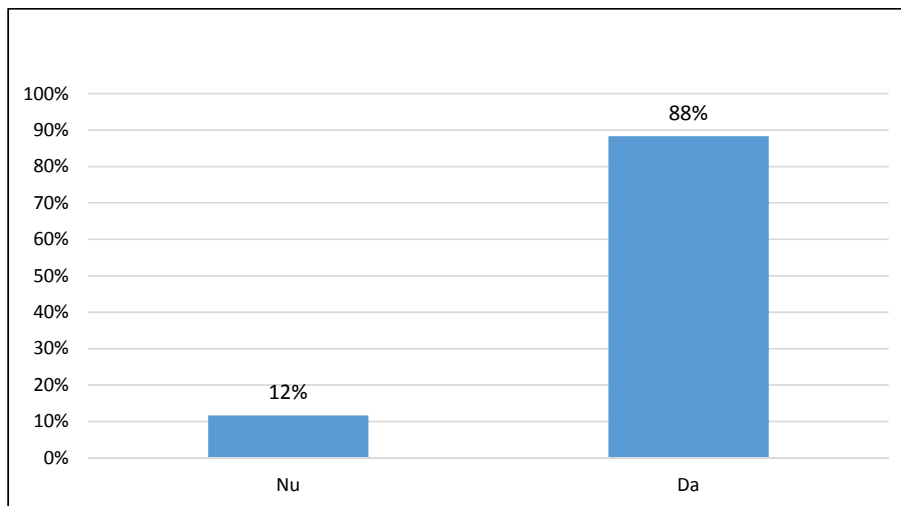
Majoritatea CD erau deținuți în arest preventiv pe o perioadă cuprinsă între 3 și 6 luni. Existau și CD care erau deținuți în arest preventiv pe o perioadă cuprinsă între 6 luni și 2 ani. Cazuri izolate constată că unii CD erau deținuți în arest preventiv și pe o perioadă mai mare de 3 ani de zile.

Diagrama 28. CD se află în arest?

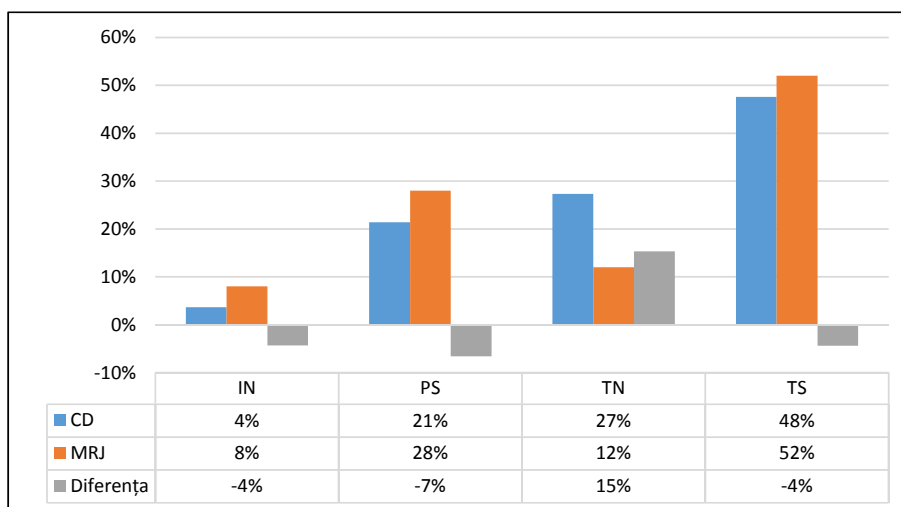
O altă chestiune care a fost abordată în raportul monitorului a fost dacă cauza este examinată în termen rezonabil și modul în care durata procesului a influențat soarta CD. La întrebarea dacă *cauza se examinează în termen rezonabil*, în 56 de cazuri (12 %) monitorii au răspuns negativ, iar în 424 de cazuri (88 %) monitorii au răspuns pozitiv.

Diagrama 29. Cauza se examinează în termen rezonabil?

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *durata rezonabilă a procesului* 97 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 27 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 169 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, cea ce reprezintă 48 % din 169, numărul celor indeciși și parțial satisfăcuți fiind de 24%. Putem constata rata înaltă a persoanelor total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel, numărul CD total nesatisfăcuți este cu 15% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 4% decât al celorlalți justițiabili.

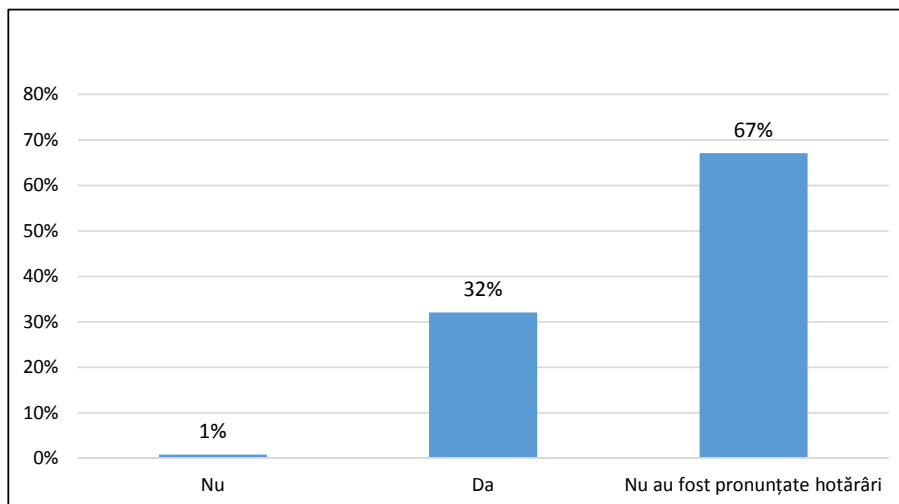
Diagrama 30. Durata rezonabilă a procesului

3.4 Claritatea hotărârii adoptate

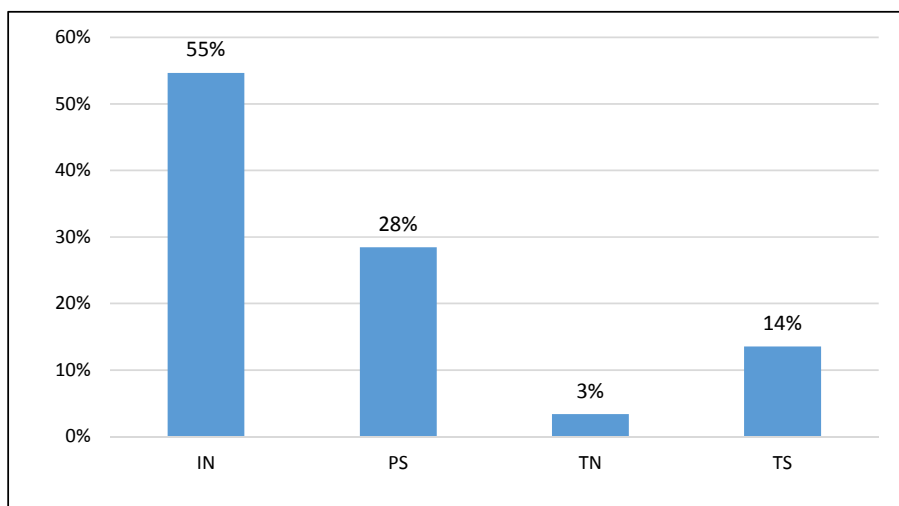
Cu privire la întrebarea dacă hotărârea adoptată a fost una clară pentru persoana trasă la răspundere, în 154 cazuri (32 %) monitorii au răspuns afirmativ și doar în 4 cazuri (1 %) monitorii au răspuns negativ. Într-un caz hotărârea nu a fost clară pentru că nu fost asigurat un traducător. Într-un alt caz, avocatul i-a tradus CD dispozitivul sentinței. În alte 2 cazuri la CD au apărut mai multe întrebări referitoare la motivele expuse în sentință. În restul 322 de cazuri monitorizate (67 %) nu au fost pronunțate hotărâri.

Diagrama 31. Procedura de emitere a sentințelor în cauzele penale și a hotărârilor în cauzele contravenționale

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *procedura de emitere a sentințelor în cauzele penale și a hotărârilor în cauzele contravenționale*, 12 respondenți din cei 355, care reprezintă circa 3 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 48 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 14% din numărul total, numărul celor indeciși și parțiali satisfăcuți fiind de 83%.

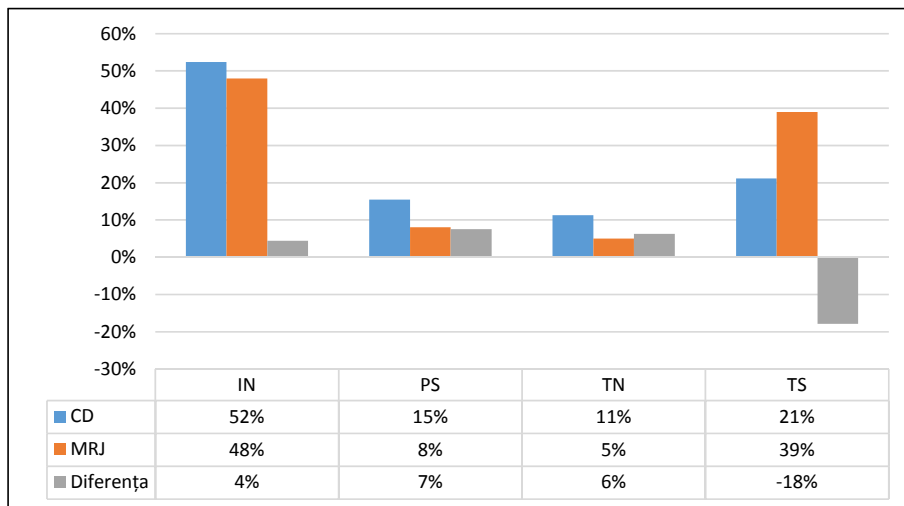
Diagrama 32. Procedura de emitere a sentințelor în cauzele penale și a hotărârilor în cauzele contravenționale

Potrivit sondajelor completate de CD, la întrebarea despre *claritatea hotărârii instanței*, 40 de respondenți din cei 355, care reprezintă circa 11 %, au menționat că sunt total nesatisfăcuți, în timp ce 75 de respondenți s-au arătat total satisfăcuți, ceea ce reprezintă 21% din numărul total, numărul celor indeciși și parțiali satisfăcuți fiind de 67%. Putem sublinia rata înaltă a persoanelor total nesatisfăcute comparativ cu restul justițiabililor. Astfel, numărul CD total nesatisfăcuți este cu 6% mai mare decât al celorlalți justițiabili, la fel și numărul persoanelor CD total satisfăcute este mai mic cu 18% decât al celorlalți justițiabili.

În sondajele completate de CD, mai mulți respondenți au specificat că aceștia au solicitat ca numele lor să nu fie publicat pe pagina web a instanței de judecată, pentru a păstra confidențialitatea, dar și din cauză că aceștia nu doreau ca numele lor să fie publicat, deoarece infracțiunea sau contravenția de care erau învinuiți ar fi demonstrat că ar fi consumatori de droguri. Chiar dacă CD au făcut astfel de solicitări, reprezentanții cancelariilor le-au ignorat doleanțele.

Diagrama 33. Claritatea hotărârii instanței

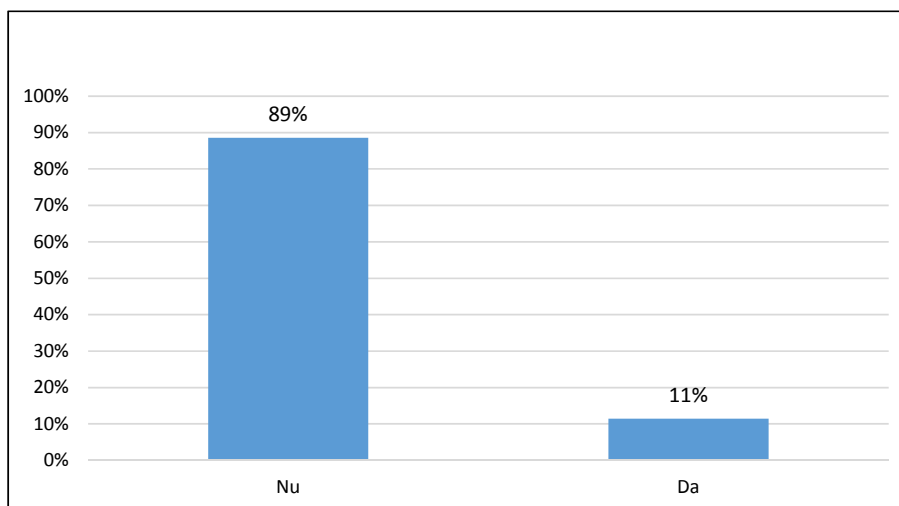

ASIGURAREA UNUI TRATAMENT NEDISCRIMINATORIU FAȚĂ DE CONSUMATORII DE DROGURI

O altă problemă expusă de către CD este că aceștia sunt tratați discriminatoriu de către instanțele de judecată și participanții la proces. Răspunsurile la întrebarea dacă *modul în care s-a adresat instanța de judecată, procurorul sau ofițerul de urmărire penală față de CD denotă o atitudine discriminatorie sau necuviincioasă*, doar în 55 de cazuri (11 %) monitorii au răspuns afirmativ, în timp ce în 425 de cazuri (89 %) monitorii au răspuns negativ.

În cazurile în care răspunsurile au fost afirmative monitorii au declarat că CD erau hărțuiți în cadrul ședințelor de judecată, dar și în afara acestora de către procurori, reprezentanți ai organului de urmărire penală, escortă, etc. Într-un număr mai mic CD erau supuși tratamentului discriminatoriu din partea judecătorilor și în cadrul ședințelor de judecată prin ofense și limitarea nejustificată a unor drepturi procesuale.

Diagrama 34. Modul în care instanța de judecată, procurorul sau ofițerul de urmărire penală s-au adresat față de CD denotă o atitudine discriminatorie sau necuviincioasă?

O altă ipoteză care urma să fie verificată a fost dacă organele de drept folosesc terminologia corectă la identificarea elementelor principale ale contravenției/infracțiunii.

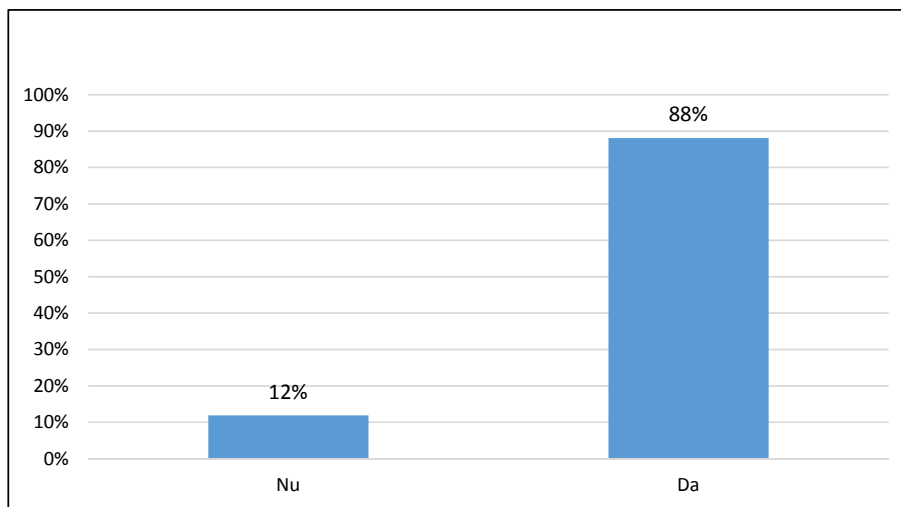
Astfel, la întrebarea dacă *judecătorii, procurorii, avocații au folosit noțiuni corespunzătoare cu privire la identificarea consumului de droguri și a precursorilor, alte noțiuni care sunt definite prin instrucțiuni și acte normative specifice*, în 423 cazuri (88 %) monitorii au răspuns afirmativ, iar în 57 cazuri (12 %) monitorii au răspuns negativ.

Monitorii au declarat că, de regulă, avocații, procurorii și unii judecători foloseau noțiuni și termeni necorespunzători, cum ar fi identificarea CD (uneori aceștia erau numiți peiorativ), precum și cu referire la identificarea consumului de droguri și a precursorilor.

În studiul *“Percepțiile și comportamentul poliției față de consumatorii de droguri injectabile în Republica Moldova”* a fost reiterat nivelul slab de cunoștințe al angajaților poliției în ceea ce privește terminologia legată de identificarea droguri și precursorilor.

Una dintre principalele constatări ale studiului a fost că legislația națională nu este armonizată în ceea ce privește terminologia utilizată în privința consumatorilor de droguri injectabile, prin definirea unică a acestora atât în actele legislative, cât și în actele normative subordonate legii.

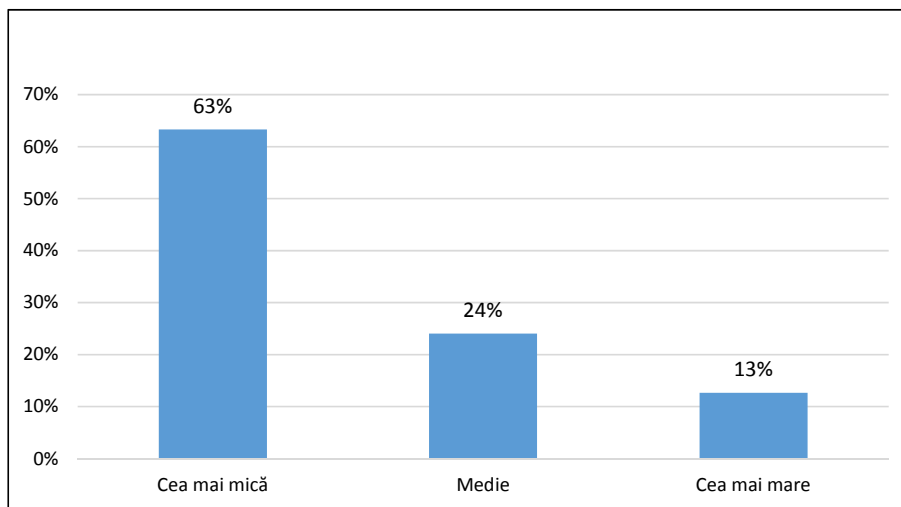
Diagrama 35. Judecătorii, procurorii, avocații au folosit noțiuni corespunzătoare cu privire la identificarea consumului de droguri și a precursorilor, a altor noțiuni care sunt definite prin instrucțiuni și acte normative specifice?

La întrebarea cu privire la *pedeapsa aplicată CD - cea mai mică, medie, cea mai mare*, în 100 cazuri (63 %) monitorii au răspuns că a fost aplicată cea mai mică pedeapsă, în 38 cazuri (24 %) monitorii au răspuns că a fost aplicată pedeapsa medie și în 20 cazuri (13 %) monitorii au răspuns că a fost aplicată pedeapsa cea mai mare.

Monitorii declară că, de regulă, judecătorii aplicau pedeapsa solicitată de procuror.

Diagrama 36. Pedepsa aplicată CD - cea mai mică, medie, cea mai mare

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Raportul scoate în evidență mai multe atitudini care nu sunt unanim evidențiate de CD, dar totodată și unele omisiuni din partea instanțelor de judecată. În continuare, vom încerca să găsim explicații cu privire la diferențele majore între percepțiile CD și observațiile monitorilor care au participat la acele ședințe:

- Parțialitatea judecătorilor - acest indicator este cu 11 % mai mare decât la alte categorii de justițiabili care sunt total nesatisfăcuți de imparțialitatea judecătorilor. Această tendință este susținută și de observațiile monitorilor implicați în monitorizare. Cu referire la imparțialitatea instanței de judecată, în 79 % dintre cazuri monitorii au constatat că acest drept a fost garantat. Cu toate acestea, în 21 % dintre cazuri (în comparație cu 185 indicate de CD) monitorii au răspuns că au observat tendințe din partea anumitor judecători de a-și manifesta sentimente de dispreț față de CD;
- Nemulțumirea față de lipsa de amabilitate și ostilitatea judecătorului - acest indicator este cu 23 % mai mare decât la alte categorii de justițiabili, care sunt total nesatisfăcuți de amabilitatea și atitudinea judecătorilor. Această tendință este susținută parțial și de observațiile monitorilor implicați în monitorizare;
- Monitorii au indicat că în 5 % din cazurile monitorizate, judecătorii și-au schimbat comportamentul atunci când monitorii declarau despre scopul aflării lor în ședință. În restul cazurilor, comportamentul judecătorului se pare că nu era afectat de prezența monitorului;
- Nemulțumirea față de lipsa amabilității ofițerilor de urmărire penală sau a procurorilor - 33 % din numărul total de respondenți - CD, care s-au declarat nemulțumiți de amabilitatea ofițerilor de urmărire penală sau a procurorilor, la etapa urmăririi penale sau în cadrul ședințelor de judecată. Această tendință este susținută parțial și de observațiile monitorilor implicați în procesul de monitorizare. În 11 % din cazurile monitorizate, monitorii au declarat că modul în care procurorul sau agentul de constatare s-a adresat în instanța de judecată către CD denotă o atitudine discriminatorie sau necuviincioasă. Procentul mai mic constatat de monitorii, în comparație cu cel exprimat de CD, poate fi explicat prin faptul că monitorii au participat doar la o ședință de judecată. De asemenea, monitorii erau subiecți neutri în cadrul proceselor de monitorizare. Aceștia nu aveau un interes procesual în cadrul procesului;
- Nemulțumirea CD față de profesionalismul și competența judecătorului - acest indicator este cu 20 % mai mare decât în cazul altor categorii de justițiabili, care sunt total nesatisfăcuți de profesionalismul și competența judecătorilor. Această tendință este susținută parțial și de observațiile monitorilor implicați în procesul de monitorizare;
- Profesionalismul și competența procurorilor și a ofițerilor de urmărire penală - acest indicator este cu 29 % mai mare decât în cazul altor categorii de justițiabili care sunt total nesatisfăcuți de profesionalismul și competența procurorilor și ofițerilor de urmărire penală. Această tendință este susținută parțial (doar în privința procurorilor, întrucât monitorii nu au monitorizat activitatea ofițerilor de urmărire penală) și de observațiile monitorilor implicați în monitorizare;
- Profesionalismul și competența avocatului - 5% din numărul total de respondenți - CD au declarat că nu sunt mulțumiți de profesionalismul și competența avocatului. Numărul persoanelor indecise și al persoanelor nesatisfăcute este de 26 %. Chiar dacă în sondajul propus numai 5% dintre respondenți au declarat că nu sunt mulțumiți de serviciile avocaților, în discuțiile cu monitorii, un număr mare de CD au declarat că sunt nemulțumiți de serviciile juridice prestate de avocați. Cu referire la profesionalismul judecătorilor, procurorilor și avocaților, monitorii au declarat că în 11% din ședințele de judecată monitorizate, s-a creat impresia că judecătorii foloseau noțiuni și termeni necorespunzători, bunăoară, în identificarea CD/UDI, uneori aceștia erau numiți narcomani, precum și cu referire la identificarea consumului de droguri și a precursorilor;
- Durata de timp oferită pentru pregătire, inclusiv pentru a lua cunoștință de materialele dosarului pentru CD - acest indicator este cu 7 % mai mare decât în cazul altor categorii de justițiabili care sunt total nesatisfăcuți de durata de timp oferită pentru pregătire, inclusiv pentru a lua cunoștință de materialele dosarului;
- Cheltuielile de judecată și alte costuri aferente accesului la justiție - acest indicator este cu 12 % mai mare decât la alte categorii de justițiabili care sunt total nesatisfăcuți de quantumul cheltuielilor de judecată și alte costuri aferente accesului la justiție (fără onorariile avocaților);
- Durata rezonabilă a procesului - acest indicator este cu 15 % mai mare decât în cazul altor categorii de justițiabili care sunt total nesatisfăcuți de durata rezonabilă a procesului. Această tendință este susținută și de observațiile monitorilor implicați în procesul de monitorizare;
- Claritatea hotărârii instanței - acest indicator este cu 6 % mai mare decât la alte categorii de justițiabili care sunt total nesatisfăcuți de claritatea hotărârii instanței. Această tendință este susținută și de observațiile monitorilor implicați în monitorizare.

De asemenea, raportul scoate în evidență unele situații de limitare a drepturilor procesuale ale CD. Unele aspecte sunt generale pentru toate categoriile de justițiabili, însă există și situații de discriminare focalizată, după cum urmează:

- În unele situații, chiar dacă CD nu doreau ca numele lor să fie publicat pe pagina web a instanței de judecată, sub orice formă, pentru a păstra confidențialitatea, instanțele de judecată și reprezentanții cancelariilor nu țineau cont de doleanțele acestora;
- Aparent, instanțele de judecată au probleme cu asigurarea respectării dreptului la interpret. În cauzele penale în care erau mai mulți inculpați, traducerea ședinței era asigurată doar de un interpret, care nu reușea să efectueze traducerea concomitent pentru mai mulți inculpați. În alte cazuri, traducerea informației era necalitativă. Astfel, în 11% din ședințele de judecată în care era necesară participarea translatorului, activitatea acestuia era mai mult formală. De regulă, translatorul era prezent în sala de judecată, dar nu traducea pentru CD. În mai multe cazuri, translatorul nu a fost prezent, chiar dacă CD nu poseda limba de stat. Au existat și ședințe de judecată care s-au desfășurat în lipsa translatorului. De mai multe ori, ședințele au fost amânate din cauză că instanța de judecată nu putea să asigure un translator;
- Se pare că în raport cu CD, arestarea preventivă este aplicată mai des, în comparație cu alte categorii de justițiabili. În majoritatea cazurilor, aplicarea măsurii preventive nu a fost justificată de procuror, iar instanța de judecată la rândul ei, nu motivează acest lucru în încheierea instanței de judecată. Această concluzie, probabil denotă existența unor prejudecăți, potrivit cărora utilizatorii de droguri trebuie izolați de societate și față de aceștia mai degrabă ar trebui aplicate măsuri preventive privative de libertate. În 158 de cazuri monitorizate (33 %) monitorii au constatat aplicarea măsurii preventive sub forma arestului preventiv față de CD. Majoritatea CD erau deținuți în arest preventiv pe o perioadă cuprinsă între 3 și 6 luni. Existau și CD care erau deținuți în arest preventiv pe o perioadă cuprinsă între 6 luni și 2 ani. Cazuri izolate confirmă că unii CD erau deținuți în arest preventiv chiar și pe o perioadă mai mare de 3 ani;
- O problemă reprezintă calitatea asistenței juridice acordate de către avocați. Analizând concluziile monitorilor și afirmațiile CD, în foarte multe cazuri asistența juridică este superficială și formală, de regulă, calitatea asistenței juridice prestate în cauzele contravenționale/penale cu participarea CD și a avocaților desemnați de CNAJGS. În majoritatea cauzelor penale monitorizate în care participau avocați din oficiu, monitorii au constatat că se recurgea la recunoașterea vinei de către inculpat, examinarea în procedura simplificată și condamnarea acestuia condiționat cu suspendarea pedepsei, în funcție de caz.

Deși în proporție mai mică decât în cazul angajaților poliției, CD au menționat că sunt supuși unui tratament discriminatoriu din partea unor judecători și/sau procurori. Astfel, în 11% din ședințele de judecată monitorizate, monitorii au constatat că judecătorii și procurorii aparent aveau o atitudine discriminatorie în raport cu CD. Același lucru a fost confirmat de CD. În cazurile în care răspunsurile au fost afirmative, monitorii au declarat că CD erau hărțuiți de către procurori, reprezentanți ai organului de urmărire penală, escortă, etc. atât în cadrul ședințelor de judecată, cât și în afara acestora. Într-un număr mai mic CD erau supuși tratamentului discriminatoriu din partea judecătorilor și în cadrul ședințelor de judecată prin ofense și limitarea nejustificată a unor drepturi procesuale.

- În rezultatul tratamentului evident discriminatoriu în raport cu CD sunt încălcate și elementele dreptului la un proces echitabil. Spre exemplu, îngrijorează faptul că în ședințele monitorizate la majoritatea CD le erau aplicate cătușe pe toată durata procesului. Aceasta denotă, probabil, prezența unor prejudecăți, potrivit cărora utilizatorii de droguri sunt periculoși pentru cei din jur;
- Monitorii au mai constatat că, pe parcursul judecării cauzei, judecătorii aveau anumite stereotipuri, potrivit cărora dacă CD cândva a utilizat droguri, acest lucru deja e suficient pentru a fi declarat vinovat. Instanța de judecată mai puțin atrage atenția asupra abuzurilor și încălcărilor procesuale, comise la faza de urmărire penală. Încălcările procesuale comise de organul de urmărire penală la etapă de urmărire penală nu sunt interpretate în sensul apărării, iar însuși consumul de droguri se pare că este considerat de instanța de judecată ca o circumstanță agravantă;
- Monitorii au constatat că asigurarea de către procuror a prezența martorilor în instanța de judecată constituie un impediment în soluționarea echitabilă a cauzei. De regulă, aceștia sunt aduși în instanță de către colaboratorii de poliție, iar până a ajunge în ședință martorii sunt „instruiți” despre conținutul declarațiilor pe care trebuie să le facă în ședința de judecată;
- Examinarea cauzelor în termen rezonabil aparent rămâne o problemă și în cauzele cu participarea CD. Chiar dacă în aparență cauzele penale contravenționale judecate în legătură cu infracțiuni cu privire la consumul de droguri sunt de o complexitate medie sau nu prezintă dificultăți semnificative, acestea se pot judeca și într-o perioadă mai mare de 2 ani de zile, timp în care CD, de regulă, este plasat în arest preventiv.

RECOMANDĂRI

În rezultatul constatărilor monitorilor și al sondajelor completate de consumatorii de droguri au fost formulate următoarele recomandări pentru respectarea dreptului la un proces echitabil, prevenirea și combaterea tratamentului discriminatoriu al persoanelor consumatoare de droguri:

La nivel de politici și legislație

- Armonizarea legislației în ceea ce privește terminologia *consumatori de droguri injectabile*, prin definirea unică a acestora atât în actele legislative, cât și în actele normative subordonate legii;
- Considerăm oportună menținerea propunerii de modificare a Hotărârii de Guvern nr.79 din 23.01.2006 privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și a cantităților acestora, în vederea ajustării cantităților substanțelor narcotice și psihotrope și a plantelor ce conțin asemenea substanțe la standardele europene. Suplinirea continuă a listei substanțelor narcotice, ținând cont de continua diversificare a substanțelor narcotice și a analogelor acestora.

La nivel instituțional

- Curtea Supremă de Justiție va uniformiza practica judiciară privind aplicarea arestului, precum și individualizarea sancțiunilor penale, după caz - contravenționale, aplicate consumatorilor și distribuitorilor de droguri. Diferențierea clară a calificării acțiunilor fiecărei categorii de persoane; Curtea Supremă de Justiție va asigura confidențialitatea numelor consumatorilor de droguri pe web site-urile instanțelor de judecată;
- Institutul Național al Justiției va planifica instruirea continuă în domeniul specificului examinării cauzelor cu participarea utilizatorilor de droguri, în funcție de necesitățile judecătorilor și își va îmbunătăți metodologia de predare;
- Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat va realiza instruire pentru avocații care acordă asistență juridică garantată de stat în legătură cu specificul examinării cauzelor penale/contravenționale cu participarea utilizatorilor de droguri. Consiliul va încerca să realizeze specializarea unor avocați în procesul de acordare a asistenței juridice garantate de stat persoanelor consumatoare de droguri;
- Uniunea Avocaților va include în curriculele de instruire ale avocaților și avocaților stagiați subiecte legate de legislația națională și internațională în domeniul nediscriminării, a infracțiunilor legate de consumul de droguri și să organizeze periodic instruire în domeniile specificate pentru avocați și avocații stagiați;
- Judecătorii vor trebui să motiveze orice amânare a ședințelor pentru perioade lungi de timp, în care sunt vizate persoane aflate în arest preventiv;
- Asociațiile de profil ale CD vor desfășura activități cu privire la informarea beneficiarilor referitor la drepturile și obligațiile acestora la etapa urmării penale, precum și în cadrul unui proces contravențional/penal.

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația Promo-LEX

Str. D. Rișcanu, nr.11/41

m. Chișinău, Republica Moldova

tel./fax: + 373 22/ 45 00 24

tel: +373 22 / 44 96 26

e-mail: info@promolex.md

www.promolex.md